

6
M
B
E
R
6

ROMAN

No

16

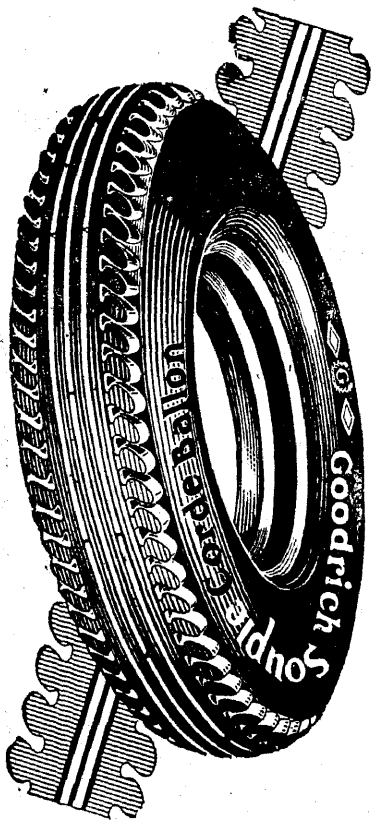

Paul Olak,
„Estonia“ teatri draamaturg ja ajakirjanik
50. aastane.

KIRJASTUS-OSAÜHISUS „ARENG“
TALLINN, 1930.A. IX. AASTAKÄIK.

Hind 40 sentä.

Selle numbri sisuloend on viimasel leheküljel.

GOODRICH

on parim autokumm.

Suurim vastupidavus,
elastiline painduvus.

AINULT VÄRSKELT LADUS.

Eesti A.-S.

C. SIEGEL TALLINN.

Auto osakond

Telefon 33-70.

Uus tän. 2.

Ehitajad,

nõudke ettevõtjailt, et teie ehitusi klaasitatakse ainult

Järvakandi Klaasivabrikus

== mehaaniliselt valmistatud ==
tahvelklaasiga.

Ostudel ja järelepärimistel nimetage „Romaani“.

„Romaani“ tellimishinnad: 12 kuud (24 nr. nr.) Kr. 7.50; 6 kuud (12 nr. nr.) Kr. 4.00;
3 kuud (6 nr. nr.) Kr. 2.25; 2 kuud (4 nr. nr.) Kr. 1.60; Üksiknr. 40 s.

Romaan

Nr. 16 (202)

August 1930

IX. aastakäik.

Kõik suitsetavad paberosse

Laferme Nr. 50 Manon Baar Stella

20 tk. — 50 s.

20 tk. — 35 s.

25 tk. — 35 s.

20 tk. — 25 s.

Diva Must Peeter

25 tk. — 25 s.

25 tk. — 15 s.

Meie vabrikus puhastatakse tubakat pneumaatilisel viisil tolmust ja teistest tervisele kahjulikkudest lisandustest.

A/S. „LAFERME“

Kolmiktäht.

Saksa kirjanik **Hanns von Spielberg'i** romaan.

12

Kuid sada jalga ei võinud ta veel eemal olla! Jälle lasi ta pangel edasi libiseda, üsna aeglaselt, kuigi talle kõigi musklite pingutus valu sünnitas. Ta ei tohtinud rutata, pidi kogu aeg ringi vaatama, et mitte silmast lasta käigu avaust.

Jälle peatus ja jälle aeglane libisemine — kümme, kakskümmend jalga! Hoolimata jahedusest, mis valitses kaevu sisemuses, voolas higi äreva mehe kogu kehalt. Kaugeemale ta libiseda ei tohtinud, avaus pidi siin läheduses olema või Crassard oli eksinud!

Kui kergesti ei eksita kergelt öeldud arvudes, millele ei anta tõsist tähendust!

Valjult põksuva südamega vaatas Stetten ringi, enese alla — sekundid muutusid minutiteks, tundideks. —

Kas seal ei olnud tumedam vart? Ei, see oli sinult tihedam sammal laguneval kivil.

Edasi — see pidi olema!

Ah — sügav hingetõmbamine! Seal — seal oli avaus! Mehekõrgune, võlviitud värv, kuid ainult kolm jalga lai. Seal oli pääsmine.

Pang peatus. Stetten valmistas hüppeks. Kuid samal silmapilgul mõistis ta, et oli kadunud.

Pang, millel ta istus, oli küll ainult poolteist meetrit avausest eemal — ta oli peaaegu käegakatsutavas läheduses — kuid ta ei olnud mõtelnud sellele, et kui lasi lahti ahela vastukaaluga, et juleta hüppe, pang kohutava kiirusega temaga sügavikku lendas. Lasi ta aga esiteks pange lahti, libises ahel paratamatult alla! Ta oli nii tihel kui teisel viisil kadunud.

Silmapilguks haaras Stettenit nagu pöörane meeleheide. Ta mõtted tormasid metsiku kiirusega. Kogu ta elu möödus piltides ta silmade ees — varjuliselt — tondiliselt. Vanemate kodu — sõjakäigud — Moskva kuldsed riisad — toredate naiskujude kolmiktäht — keiser Napoleon. Siis haaras teda hullumeelne hirm piinale lõppu teha: ta käed pidid vägivaldselt kõiest kinni hakama, et nad seda lahti ei laseks ja ta õudsesse sügavusse ei langeks.

Kuid siis tuli kaine meel tagasi. Nii kaua kui inimene hingab, ei tohi ta lootust jätta.

Suremiseks oli ikka veel aega; ehk leidis siiski veel pääsmise võimalus.

Ta katsus rasket, kohmakat pange kiikuma panna, et jõuda avause lähedale, ilma et oleks tarvitsenud vastukaalu ahelat lahti lasta. Kuid kuigi puunõu avausele ikka lähemale tuli, ei lubanud see lähedus ometi mitte kindlat jalaaset libedal pinnal. Ta mõtles sellele, et haarata ühe käega avause alumisest äärest ja siis aegamööda pealmist keha üles tõmmata, kuid kivi oli just alumisel äärel nii lõhestunud, etta siin ialgi kindlat peatust ei võinud leida.

Ta liikmed hakkasid tarretama nagu külmast, kuigi higi ojana ta näelt voolas; käepesad, mis hoidsid köit, põlesid nagu tules; kui ta silmapilguks vabastas parema käe ja selle laterna juure tõstis, nägi ta, et sõrmede vahel nirises veri.

Kõik oli otsas! Veel kord uuris ta segaste pilkudega seinu avause ümbruses ja märkas alles nüüd lühikest raudkangi, mis oli löödud kivi sisse. Kui ta võis haarata sellest kinni, võis ta veel pääseda. Kas see pidas? Kas ei olnud temagi roostetanud või liikuv?

Ükskõik, ta pidi katsuma! Jälle pani ta pange kiikuma, tõugates jalgadega seinu. Siis lasi ta parema käe lahti ja haaras, pahemat kätt pingutades, kangi järele. See näis pidavat. Ta raputas seda — kang ei andnud järele.

Nüüd — parem käsi haaras kangist! — Stetten tõusis ja asetis pange äärel. Üks hüpe! Mürisedes langes raske vastukaal kaevu sügavusse, pang lendas üles, tema aga seisis kindlalt avauses.

Ta oli päästetud!

Jah, oli ta tõesti päästetud? Küll oli möödunud silmapilkne hädaoht, ära hoitud langemine sügavusse, kuid tema ees oli veel tee läbi tundmata käigu, mille lõppu ta ei tundnud.

Tagasi ta enam ei pääsenud! Nii siis julgust ja edasi!

Uus jõud elustas Stettenit, uus lootus asus ta rinda. Jahe õhk, mis tuli mäe sisemusest, karastas ta väsinud närve. Mõned minutid jahutas ta valutavaid käsi külmade seinte küljes, siis alustas ta teekonda, latern ette-sirutatud käes. Käik oli kitsas, kuid sile, ainult vahetevahel muutus ta nii madalaks, et Kurt pidi kummardama. Kord pidi ta lühikest maad isegi roomama, kuna laest oli pudenenud prüghunnik, mis täitis poole käigu kõrgusest. Umbes veerandtundi tungis Stetten edasi, ilma et oleks kohelnud tõsisemaid takistusi. Siis seisis ta äkki müti-

ritud seinu ees ja kui ta seda ehmunult laternaga valgustas, näis talle, et sein alles liiljuti oli müüritud, et ta ei olnud loomulik kalju. Oli Napoleon käigu kinni müürida lasknud? Crassard ei olnud sellest küll midagi öelnud, kuid võimalik võis see siiski olla. Ja kui see nii oli, oli Stetten elusalt maetud — enese ees müür, millest ta paljaste kätega läbi ei suutnud murda, enese taga kaevu kuristik, millest enam üles ei pääsenud!

Jälle valgustas ta väriseva käega seinu. Tõepoolest, see oli värsketöö, liidetud väikestest neljanurgelistest kividest, mida ühendab värsket savi. Ta koputas seinale — kõla järele otsustades pidi müür kaunis paks olema!

Kas oli ta selleks pääsenud surmast kaevu, et langeda siin teise, veel hirmsama, aeglase, piinarikka näljasurma ohvriks?

Stetten vajus väsinult maha. Ta kogus mõtteid. Kust tuli värsket tuulepuhang, mida ta enne käigus oli tundnud ja rõõmugartervitanud? Kui käik oli kinni, ei võinud olla tõmbetuult, kusagil pidi siis olema avaus! Kuid kus? Kus ometi! Veel kord valgustas ta seinu — see oli ja jäi kinnimüürituks. Kuid siin — siin oli lõppenud ka tuulepuhang, sest kui Stetten laterna avas; ei liikunud leek. Kas oli käigul kõrvaltee? Asi ei võinud teisiti olla!

Nii siis tagasi! Jälle valgustas Kurt seinu, paremal ja pahemal ja ikka uuesti kordas ta eksperimenti laternaga. Nüüd kõikus leek tuntavalt, avaus pidi olema läheduses. Ha — seal ta oligi! Madal rauduks, pooles mehekõrguses ja küllalt lai, et lasta inimest läbi, selle ees mingisugust lukku, vaid ainult ettepanud, kahel krambil puhkav raudkang. Värv oli ainult väljapoole suletud; et teda võiks ialgi kasutada põgeneja, sellele ei olnud keegi mõelnud.

Stetten tõstis raudkangi ja avas aeglaselt ukse. Kuldse päikese valguse kitsas riba tungis talle rõõmsa töötusena vastu ja pead ettevaatlikult ette sirutades, märkas ta otse enese ees sinist merd.

Nooremehet rinda täitis õnnis tunne, ta oleks tahtnud hõisata rõõmust. Päevavalgus, sinise mere vaade ta all, mida katsid kerged vahuharjad, uimastasid teda täielikult.

Mõned minutid puhkas Stetten. Siis vaatas ta kella. Talle näis, et olid möödunud tunnid ta põgenemise algusest saadik. Nüüd nägi ta imestades, et oli vajanud vaevalt kolmveerandtundi oma hädaohtlikuks teekonnaks. Kell oli kolm õhtupoolt. Arvata-

vasti lebas tubli Crassard ikka veel palis-saadiseina all ja magas õiglast und.

Kell kolm — ta võis veel enne päikese loojenemist Porto Ferrajos olla!

Aeglaselt libistas ta end väikese kuristiku teravatel kividel kuni merekaldani, hoolsalt hoidudes, et teda ei märkaks vahid. Siis kiskus ta saapad jalast ja mittevajalikud riided seljast ja hüppas voogudesse.

— — —

Suur kell Porto Ferrajo turuplatsil löi kuuendat tundi.

Sadamas valitses harukordselt elav elu. Pikkades ridades seisid keiserliku kaardiväe pataljoni grenadeerid — nelisada veteraani sadamasilla ääres, nende kõrval kakssada Korsika jäägrit, sada Poola pioneeri ja üks pataljoni voltigeure: kokku umbes tuhat sada meest, peaaegu Elba monarki terve vägi. Väljas reidil seisis „l'Inconstant“, keiserlik purjelaev, ankrus, kolm väiksemat alust ja umbes kakskümmend lootsikut ootasid kaldal käsku.

Varahommikul olid väeosad täies varustuses harjutustele läinud, lõuna ajal oli keisri käsk nad tagasi kutsunud. Samal ajal olid saanud tagasisõidu käsu ka sõjalaevad, mis olid teel Neapoli. Keisri käsk oli olnud kinnises ümbrikus laevastiku komandandi, leitnant Taillade'i kätes, kes avas määrust mööda kirja merel ja kohe tagasi pööras.

Linnaväral olid Napoleon tervitanud oma väikest väge ja seda sadamani saatnud. Öhtupoolel vaatas ta isiklikult vana sõduri harjunud silmaga väeosade jalanõud ja relvad üle. Ta suust ei tulnud sõnagi ta kavatsustest, isegi ta usaldusalused, isegi Bertrand, Dronot ja Cambrone, ei aimanud, mis tal oli ees. Kuid tunne, et seisti suure otsuse eel, täitis kõiki südameid. Tõsiselt ja vaikides vaatasid ohvitserid ja sõdurid väikese ja ometi suure mehe poole, kes väsimatult nende ridade vahel jalutas — töötusrikkalt vaatas ta pilk ühelt teisele.

Väeosadest vabaks jäetud sadama osa ning lähedaid tänavaid täitsid Porto Ferrajo elanikud. Tihedalt seisis ootav inimmass ja sosistades vahetati oletusi, mis see kõik tähendavat.

Nüüd tõstis „l'Inconstant“ ankru ja pööras kaldale lähemale. Ärajaotatud osades

ruttasid sõdurid lootsikute juure; kõiki südameid näis täitvat palavikutaoline rahutus.

Ümbritsetud oma saatkonna ohvitseridest, seisis keiser sadamasillal, sirgelt nagu kuju. Siis pööras ta äkki ringi ja viipas palee poole, emale, kes talle juba tundide eest oli jaganud õnnistust. See oli jumalagajätt iga-veoseks ajaks: Lätitsia Bonaparte ei pidanud oma suurt poega jälle nägema.

Päike oli laskunud — heledalt tõusis kuu taeva ja valas hõbekiiri voogudele, kui keiser astus pardale grenadeeride hulka.

„Seltsimehed!“ hüüdis ta neile. „Seltsimehed, meie läheme Pariisi!“

Mürise „Vive l'Empereur!“ vastas rõõmeadetele.

Kui paljuhääleline hütid üle lainte kajas, tuli saare sisemusest hingetult ja higiselt kiirest jooksust mees, kes kandis talupoegade viletsat riidetust.

See oli Kurt v. Stetten. Õnnelikult oli ta jõudnud randa ja kohe Porto Ferrajo poole teele asunud; ta ei pörganud tagasi hädaohu eest, tahtis minna teistkordselt lövi koopasse. Üksikus külas, mille elanikud vist olid põllutööl ja kus majad olid saareelanikude kombe järele lukustamata, leidis ta paari õlgkingi, kareda pruuni mantli ja punase mütsi, mida kannavad talupojad püha-päevadel. Ta võttis asjad enesele ja pani nende kolmekordse väärtuse kuldrahaslauale. Siis ruttas ta üle mägestiku lähemal teel pealinna. Ta tahtis minna Briti agendi juure Porto Ferrajos, et anda end tema kaitse alla ja talle ühtlasi teatada Napoleoni kavatsusest, mis tema arvates lähematel päevadel teostamisele tuli. Kui ta aga Briti agendi majasse astus, kuulis ta inestades, et see eile olevat sõitnud Livornosse ning kuulis ühtlasi, et ta kartused juba tõeks olid saanud.

Talle jäi ainult üks valik: võimalikult kiirelt Viini rutata, et viia Hardenbergile teade keisri põgenemisest. Et tal raha küllalt oli, ei kaheluud, et leiab kaluri, kes viib ta lootsikus Livornosse.

— — —

Hommik koitis.

„L'Inconstant“ lael seisis, ümbritsetud ohvitseridest, keiser hällis mantlis, peas tuttav kolmenurgeline kübar. Tema ümber istusid pikkade, kiirelt kokkulöödud laudade

Soovitame suitsetajatele kõrgeväärtuslisi **A/S. „LAFERME“**
paberosse ja tubakaid.

taga kaardiväe pataljoni korporaalid ja grenadeerid, kes oskasid kirjutada, igatühe ees paber ja sulepea ja tint.

Ja Napoleon dikteeris neile need süttavad sõnad, need ajaloolised proklamatsioonid, mis pidid Prantsusmaad uuesti süütama ja Euroopat kutsuma uuele võitlusele:

„Sõdurid! Maapaos kuulsin teie häält — tulen teie juure läbi takistuste, läbi hädaohutude. Teie kindral, rahva valikul troonile kutsutud, on uuesti siin! Tulge kõik ja ühinege temaga!

Seltsimehed, kiskuge maha põlatud värvid, püstitage kolmevärviline kokard! Teie kandsite seda meie suurtel päevadel! Võtke kotkad vastu, mis viisid teid võidule Ulmi, Jena, Austerlitz, Wagrami, Friedlandi, Tolledo, Eckmühli, Smolenski, Moskva ja Lützeni juures! Koguge oma juhi lippude alla, tema huvid, ta kuulsus, ta õigused, ta au on teie oma! Sõdurid, trummid põrisevad ja meie marsime! Rutake meie juure — tulge meiega, et võita uuesti meie trooni!

Prantslased! Maapaos kuulsin teie kaebusi ja teie soove! Tulen ja võtan omad õigused tagasi, mis on teie omad! Ei ole ühtegi rahvust, ükskõik kui suur või väike, kel ei ole õigust ja kohustust end päästa häbist. Tõstke oma lugupidamine maailmas! Teile ja mu vahvale sõjaväele kõik võlgneda, olgu mu kuulsus!

Prantslased, seltsimehed! Tormisammul edeneb võit, mu kotkas lendab kolmevärvilise lipuga kirikutornist kirikutorni kuni Notre-Dame'i kõrgele tornile! On see sündinud, siis näitate uhkusega oma haavu ja võite uhkustada: ka meie olime nende meeste seas, kes kakskorda olid Viinis, Roomas, Berliinis, Madridis ja Moskvast, kes vabastasid lõpuks Pariisi teotusest ja häbist, mille tõi äraandmine ja vaenlaste siinolek!“

Vastu lõunat ilmus nähtavale Prantsusmaa rannik.

Hüüdega „Elagu Prantsusmaa!“ võttis keiser kübaralt punavalge kokardi, mida oli kannud Elba valitsejana, ja pistis kolmevärvilise asemele.

Ja „Vive la France! Vive l'Empereur!“ hõiskasid joovastatud grenadeerid, kui astusid jälle Prantsusmaa armastatud pinnale. Rohelise oliivipuu all magas keiser esimese öö ning murdes oksa, ennustas ta võidurõõmsalt: „Toon nüüd isamaale rahu nagu tõi talle kuulsuse!“ . . .

Samal tunnil aga ruttas noor Preisi ohvitser peatamatult läbi Ülem-Itaalia õnnis-

tatud maakohtade ja teade, mida ta viis Viinis pidudeks ja maskeraadideks kokkutulnud vürstidele ja diplomaatidele, tähendas sõda.

K o l m a s t e i s t k ü m n e s p e a t ü k k .

Jälle kodumaal.

Roheline pottkiviahvi laotas mõnusat soojust ning ta sees küpsesid sumisesed õunad. Aknaluugid olid tihedalt kinni pandud, et kare märtsituul, mis ikka veel lõikavalt külmalt puhus, ei leiaks sissepääsu. Risti läbi toa oli laotatud see, kirju põrandariie vanadest riidelappidest, mille olid valmistanud küla popsinaised, ja ümarikul laual sohva ees seisis kolmeharuline kütünlajalg kodus valatud rasvakütünaldega, selle kõrval paratamatud kütünlakäärid.

Tugitoolis istus vana Stetten, enese ees klaas auravat grogi, käes „Speneri ajaleht“. Paremalt kätt temast istus blond Jakobäa, usinalt ametis lauapesu parandamisega, pahemal Louison, roosiline nägu mõlema käe vahele toetatud, et peened, õrnad sõrmed poolenisti olid varjatud pruunidest lokkidest, lauaservale tõstetud kütüarnukkide vahel väike raamatuke, millesse langes aegajalt ilusate silmade pilk, mis siis kohe jälle igatsevalt kaugusse vahtisid — Kremmrode vaiksest elutoast eemale.

Ja tunnid möödusid ja harva kõneles üks neist kolmest. Mõnikord tõusis Jakobäa ja küsis onult: „Kas pean uue klaasi segama, onuke?“ Või vanahärra hüüdis poolvaljult Kaarole, kes sügas end ahju vastu: „Ole vakka!“

Kõik oli igav! Igav oli ka raamat, mille kümnendast leheküljest Louison kaheksa päeva jooksul üle ei olnud jõudnud. Tõsi küll, see oli Montesgnieu „Lettres persanes“, veidi igav lektüür noorele tütarlapsele, kuid ainus prantsuskeelne raamat kogu majas, imelikul kombel sattunud siia Marki üksildusse.

Puh, kui igav! Kui vaimuvaesed ja kohmakad olid need muidu nii toredad, kenad inimesed! Kui ta oleks aimanud, elegantne ilmadaam, et ainult tema siinolek segas selle lihtsa maja mõnusust, siinolek lasus rõhuvalt raugal ja sinisilmalisel tüdrukul siledade juustega, kui ta oleks tundnud survet, mille all mõlemad tema pärast kannatasid! Kuid ta ei aimanud midagi, ta ei võinud midagi aimata salajastest võitlustest, mida mõlemad, rauk ja noor tüdruk, tema pärast võitlesid, sest mõlemad olid lihtsusest hoolimata seesmiselt liig suursugused,

et anda tunda külalisele seda survet, neid võitlusi.

Kuidas oli rauga süda värisenud, kui hoidis käes Hardenbergi ja oma poja kirjasid ja ilus prantslanna lapselikult paluvate silmadega tema ees seisis! Kas oli siis see võimalik, oli Kurt tõepoolest hakanud armastama vaenuliku maa tütar! ? Ja kui ta siis vaatas Jakobää kurba näkku ja ta silmadesse, mis võitlesid kibedate pisarate vastu, siis küsis ta eneselt, kas kõik ta vaikesed lootused olid olnud asjatud? Oli Kurt, tema poeg, tema veri, ära põlanud kodumaa kannikese võõra roosi vastu? Oh, ta oskas ka ridade vahelt lugeda, mis ei sisaldanud sõnagi armastusest, mis kõnelesid ainult rüütellikust kohusest! Ja ka vaene Jakobää oskas tõlgitseda pöörämist ta hea, truu südame poole õestidame poole — õelikkude tunnete poole!

Kuid Kremrodē majaukse eest ei olnud veel iialgi abipaluja minema läinud headel ega halbadel päevadel. Ka tema, võõras tütarlaps, ei pidanud asjatult otsima ühe Stetteni külalistelahkust. Ja rauk kummardas rüütellikult ja pakkus talle käävarre. „Olge terve tulemast!“ ütles ta ja saatis ta veranda astmest üles. Ja Jakobää sirutas talle käe ja ulatas pale suudluseks, kuid piste südames jäi püsima.

Louisonil oli kõige ausam ja parem tahtmine tasuda armastusväärilist vastuvõttu südamliku tänumeelega, kuid ta ei saanud vabaks võõrast tundest, ta ei leidnud silda, mis viis vana härra ja noore tütarlapse südame te juure. Liig iselaadi olid eluharjumused, vaated ja kombad! Liig võõras oli talle maailm, millest ta end äkki leidis. Esimestel päevadel, kui värske valu veel täie raskusega tema peal lasus, ei märganud ta seda palju; kuid kuristik suurenes iga päevaga. Ta ei olnud enesega rahul, et asi oli niiviisi, kuid ta võitles asjatult enese vastu — ta ei leidnud teed võõraste südame te juure — ei leidnud arusaamist. Nad võisid elada üksteise kõrval, mitte üksteisele. Ta ainus lohutus oli, et mõlemad, vana härra ja noor tütarlaps, seda ei näinud tundvat: nad olid vist alati elanud tõmbis ükskõiksuses, väliselt viisakad üksteise vastu, seesmiselt külmad ja jahedad nagu nende igav, ebasõbralik maa! Imelik ainult, et Kurt v. Stetten oli selle maja poeg!

„Peod, ainult peod Viinis!“ urises vana härra, ajalehelt üles vaadates. „Pall ooperisaalis; elavad pildid Sagani hertsoginna juures, kus krahvinna Zichy olevat hiilganud rahuinglina; dinner lord Stevarti juures — oh, Doonau kaldal osatakse elada, seda pean ma ütleva.“

„Ja kuningas on ikka veel Viinis, onuke?“ küsis Jakobää tasa.

„Muidugi, kuigi kindlasti raske südamega, sest teda ei huvita need lõbustused, tean seda. Friedrich Wilhelm III. on meie laadi.“

„Ikka veel Viinis!“ ohkas Jakobää. „Kui kaua võib kongress veel kesta, onuke?“

„Kas tean mina seda, laps? Ka mina soovin, et härrad roheline laua taga lõpu teeksid, sest palju head nende vaevast välja ei tule.“

Nad ei üelnud mõlemad, mispärast nad soovisid niisuguse igatsusega läbirääkimiste lõppu, kuninga tagasitulekut. Nad ei teadnud, et Kurt enam Viinis ei olnud, nad lootsid, et ta ühes kuningaga koju tuleb ja et nad teda varsti Kremmrodes tervitada võivad. Oli ju nii palju seletada, mõlemad soovisid südant kergendada, nii rauk kui tütarlaps.

Vana härra pani lehe aeglaselt kokku, silus kollakashalli, kõva paberi iga nurka hoolikalt ja tõusis siis, et akna juure astuda. Tugeva tõukega lükkas ta rasked luugid lahti ja vaatas välja talve öösse. „Halb ilm — halb ilm. Homme tulevad katused järele vaadata, torm hulub nagu tahaks neid kõiki maha paisata,“ urises ta poolenisti endamisi, poolenisti Jakobääle. „Kuule, laps, täna ei luba ma sind ratassepa juure.“

„Onuke, vanamees oli täna hommikul väga haige. Pean tema järele vaatama,“ ütles Jakobää tasa ja ometi kindlalt. „Arvan, et ta päevad on loetud.“

Härra v. Stetten astus toas edasi ja tagasi, ikka põrandariide suunas. „Kas vanamees veel salme teeb?“ küsis ta veidi aja pärast.

Jakobää naeratas. „Harva, onuke. Ainult eile, kui talle suppi tõin, ütles ta: „Ratas mokas, kõik otsas.“ Kuid supi eest tänas ta ometi. Tal on suur igatsus Kurti järele ja kõneleb tast tihti.“

„Ka Vienke armastas Kurti nagu meie kõik!“ ütles Stetten ja seisatas Jakobää ees, et selle juukseid siluda.

Soovitame suitsetajaile kõrgevärtuslisi **A/S. „LAFERME“** paberosse ja tubakaid.

Paul Olak,

ajakirjanik ja „Estonia“ teatri dramaturg sai 2. aug. s. a. 50 aastat vanaks. P. Olak on selle aja kestvusel tegutsenud alul kooliõpetajana, siis ajakirjanikuna ja hiljem juba „Estonia“ teatri dramaturgina. Ajakirjanikuna oli ta muuseas esimeseks „Kaitse Kodu“ toimetajaks, samuti toimetas ta Ajakirjanikkude Liidu aastalbumeid „Õitsetuled“. P. Olak on Eesti Ajakirjanikkude Liidu ja Ajakirjanuse Sihtkapitali agaramaid asutajaid ja sellega ühtlasi ka ajakirjanikkude puhkekodu rajaja.

Jakobäa ei vastanud, kuid ta silmad vaatasid Louisoni poole kartlikult uuriva ilmega, kas ka tema, võõras, tõepoolest armastas onupoega nii palavalt ja südamlikult, kui see seda ära teenis. Oh, kui see oli nii — Jakobäal oli tugev süda, ta leiaks jõu loobumiseks — Kurti õnne pärast!

Ja jälle muntus tuba vaikseks. Ainult suure Schvarzvaldi kella ühetooniline tiksumine ja majahärra sammud olid kuulda ja aegajalt urises Kaaro unes.

Akki kostis väljas saanikuljuste helin, siis plaksus piits ja nooruslikult tugev hää, millele tuttav kõla kolme inimest majas võpatama pani, hüüdis ukse taga: „Kõik juba voodis armsas Kremmrodes? Tere õhtut, isa! Ära elmata, see olen mina — Kurt!“

„Kurt!“

Vana parun ruttas toast, ta värises rõõmsast imestusest. „Kurt, mu poiss, mu armas, armas poiss!“

Ennekui ta aga suutis keerata majaukse rasket võtit, oli talle ette jõudnud vana ma-

apidaja ja siis seisid mõlemad väljas lumemes saani ees ja Kurt v. Stetten hüppas isa avatud käte vahele.

„Sisse, sisse!“ hüüdis vanamees. „Oled saanis vist ära külmanud! Kust sa õieti tulled? Kurt — missugune rõõm!“

„Otse Viinist, isa! Napoleon on põgenenud!“

„Siis on sõda jälle lahti! Kuid sisse, Kurt, tule sisse! Sa pead jutustama! Pagana pihta — kuhu jääb Jakobäa?“

„Kohe, isa, kohe! Toon teile haige majja, kelle leidsin teelt Kõrlini ja Bärvalde vahel lumes.“ Ta kummardas saani üle. „Saada mulle Karl, peame mehe välja tõstma, ta on meelemärkusetu!“

Vajatud abi oli kohe käepärast. Ettevaatlikult tõsteti saanist tekkidesse mähitud kõgu ja kanti alumisel korral asuvasse tuppa.

„Jakobäa!“ hüüdis onu nüüd kärtsitult. „Jakobäa, meil on sind vaja!“

Jakobäa tuli lõpuks. Ta nägu oli kahvatu ja tardunud ja ta hää kõlas rõhutult, kui ta Kurtile käe sirutas: „Tere tulemast kodus!“ Ja kui Kurt teda kaisutada ja suudelda tahtis, pörkas ta tagasi, nii et Kurt talle üsna imestanult ja elmunult näkku vaatas.

„Mis on, onuke?“ Ta ruttas vanamehe juure.

Rauk oli vaadelnud väikest stseeni kortsutatud otsaesisega. Kuid ta ei tahtnud meelele sellest kõnet teha. Näidates haigele, andis ta õetütrelle tõsiselt juhatusi, kuidas ta eest hoolt kanda. Ja Jakobäa pühendus täielikult õnnetule, ilma Kurti kauemini tähele panemata. Tekkidest tuli nähtavale veel noore mehe kogu viletsates riietes, mis aga siiski ära andsid, et haige kuulus paremate klasside sekka. Nägu oli teravalt lõigatud, üle suletud silmalauade langesid pikad, tumedad ripsmed.

Kurt oli sõnatult naiste juure seisma jäänud, kulumude vahel sügav korts. „Jäta mees meie hoolde, Jakobäa!“ ütles ta nüüd. „See on meestetöö. Isa, palun, lase kutsuda vana Piesecke, õnnetu on ära külmanud, peame teda lumega hõõruma, kui tahame teda uuesti ellu äratada.“

Kui mehel kuub tardunud liikmetelt tõmasti, nähti, et tal puudus parem käsi. See oli nähtavasti randmest maha võetud, sest särgikäisest paistis punane käevarre tomp.

„Kurtil on õigus: see on meestetöö!“ ütles majajätk. „Mine, Jakobäa.“ Ja kuna teener tõi korvitaie lund, kummardusid isa ja poeg õnnetu kohale. „Hästi läbiviidud amputatsioon — ehk on sõjaseltsimees! Mine,

Jakobäa, ja saada meile jämedat linast riiet hõõrumiseks ja minu pesu. Lase ka voodi valmis seada.“

Noor tütarlaps seisis ikka veel aseme ääres. Nüüd pööras ta äkki onupoja poole: „Su hoolealune on elutoas,“ ütles ta väevalt tagasihoitud kibedusega. „Kas ei sooviks sa talle head õhtut? Ta ootab vist seda.“

„Ah, Louison!“

„Jah, Louison!“

Silmapiilguks välkusid Kurti silmad. Siis kummardas ta uuesti õnnetu kohale: „Temale kuulub järgmine tund. Tervita teda minu poolt — mul on ka temale palju jutustada!“

Jakobäa läks. Kuid mitte elutuppa, vaid ta otsis, kuume pisaraid maha surudes, mis ikka uuesti ta silmadesse tungisid, pesukappidest, mida onu oli soovinud. Tal oli heameel, et mitte kohe ei tarvitsenud Louisonile vastu astuda selle otsatu valuga südames, et tal oli ettekääne end temast eemale hoida. Miks pidi ilus prantslanna nägema äraandlikku niiskust ta silmades.

Mehed olid vahepeal tardunu riidest täielikult lahti võtnud ja hõõrusid kangeid liikmeid väsimatult lumega. Katkeliselt jutustas Kurt samal ajal isale oma juhtumistest kahe viimase nädala jooksul reisil Porto Ferrajosse, oma vangistusest, põgenemisest, sündmustest Elbal ja kuidas ta, pöörase kiirusega Doonau kaldale tagasi pöörates, seal esimesena oli teatanud Napoleoni lahkumisest saarelt. Ainult vähesed tunnid olla ta Viinis viibinud, et siis Berliini sõita ja sõjaväele viia teadet, et kojulastud väeosad uuesti tulevad mobiliseerimisele. Ainult väevaga oli tal korda läinud paariks päevaks puhkust saada; selle möödumisel pidavat ta Rheini äärde tõttama, kus koonduvat tugevam Preisi vägi marshall Blücheri alla.

Aeglaselt pööras elu õnnetu kehasse tagasi. Kahvatutele palgedele ilmus kerge puna, süda, mille põksumine peaaegu seisnud oli, hakkas elavamalt töötama. Siis ayas õnnetu lühikeseks silmapilguks silmad, kuid sules nad kohe uuesti.

„Näib, et oleme ta elule tagasi võitnud!“ ütles vanahärra. „Tõmmake talle särk selga ja viige ta voodi. Ja nüüd tule, Kurt, meie daamid on vist juba kärsitud.“

Ta võttis poja käevarre ja viis ta elutuppa. Jakobäa oli vahepeal oma enesevalitsuse

Konstantin Dutschinsky,

tuntud ärimees, rohu- ja värvikaupluse omanik Tallinnas, pühitses hiljuti oma 50-a sünnipäeva. Kaaskodanikkude seas tuntakse K. Dutschinskyt, kui energilist ja lugupeetud inimest nii äri- alal, kui seltskonnategevuses, kes alati valmis on ulatama oma avitavat kätt sinna, kus seda vaja on. Soovime jubilaarile õnne ja edu ta edaspidises tegevuses!

täielikult tagasi võitnud ja see ei jätnud teda maha, kui Louison ja Kurt üksteist vana sõpruse südamlikkusega teretasid. Kuid ta jäi sõnaahtraks ja kuulas mahalöödud silmil, kuidas onupoeg nüüd ka Louisonile möödunud nädalate sündmustest jutustas ja kuidas prantslanna, elavam kui iialgi varem, sestsaadik kui elas Kremmrodes, teda ikka uuesti katkestas ja igas üksikasjas seletust päris.

Ennekui Kurt oma tuppä läks, astus ta veel kord haige juure sisse. Ta leidis selle juba voodist. Majapidaja Marianne istus ta kõrval. Aegajalt liigutas end haige. „Ta kõneles enne unes ja ma ei mõistnud seda, armuline junkruhärra, see kõlas kui Poola keel“, jutustas teenija.

Kurt kummardas noore mehe kohale, kelle nägu oli muutunud tumepunaseks ja pani

Soovitame suitsetajaile kõrgeväärtuslisi **A/S. „LAFERME“** paberosse ja tubakaid.

Johannes Kllvet,
uus haridusnõunik, senine peainspektor ja koolivalitsuse abidirektor.

käe ta tulisele otsaesisele. Mees tuksatas ja ägades tuli ta huultelt: „Kadunud — riisad kadunud — kadunud!“ Siis vaikis ta uuesti.

Riisad!

Nagu elektrilöök tuksatasid need sõnad läbi Stetteni. Kuudeviisi ei olnud ta enam mõtelnud peidetud miljonitele Gortshino pargis ja nüüd kostis siin, isamajas, see iseäraline sõna uuesti ta kõrvu, mis tuletas talle meele Napoleoni sõjasaaki.

Mida võis teada mees, kelle ta oli leidnud tee äärest poolturnult, noist Moskva kirikute kuldsetest, kalliskividega ehitud tahvlitest? Ta vaatas õnnetule veel kord näkku. Ehk oli ta venelane, oli kuulunud Vene väeosade hulka, kes nüüd veel võisid olla teel Prantsusmaalt kodumaale. Jah, nii pidi see olema! Vene sõdur, ohvitser, kes oli olnud kusagil laatsaretis ja nüüd erariietes kodumaale minna oli tahtnud, kes unistas nüüd mõnest imetegevast pühakujust. Suures tsaaririigis leidis vist tuhandeid riisasad!

Stetten andis majapidajale veel mõnesuguseid juhatusi ja otsis siis oma aseme üles. Ta oli väsinud ja jäi varsti magama.

Mõisa teises ruumis aga nuttis samal ajal õnnetu tütarlaps kuume, kibedaid pisaraid. Jakobäa oli küll märganud, kuidas armastatud mehe silmad särava löid, kui ta ni-

metas Louisoni nime. Ta oli samuti hästi märganud, kui võrd rõõmsas ärevuses ta onupoeg lõpuks seisis ilusa prantslanna ees, kuidas ta selle kätt palju kauemini kinni pidas kui lubas komme! Ei olnud kahtlust: ta armastas Louisoni, ta oli kadunud truule Saksa tütarlapse südamele — kadunud igaveseks ajaks! — —

Kui perekond järgmisel hommikul einelaua ümber kogus, puudus Jakobäa. Supp oli juba söödud, kui ta sisse astus, kübar blond juustel, põsed õhetavad kiirest käigust värskes hommikuõhus.

„Tulen meie vana ratassepa juurest!“ ütles ta väriseval häälel, asetades imelise väikese laeva Kurti ette lauale. „Mind kutsuti hommikul vara tema juure ja ma jõudsin veel õigel ajal kohale, et ta silmi kinni panna. Siin on tema pärandus sulle, Kurt! Saagu tõeks tema viimane soov, mis puutub sind!“ lisas ta tasamini ja liigutatult.

Kurt võttis kirjuks värvitud laevakese kätte ja astus akna juure, et seda paremini vaadelda.

Siis ulatas ta Jakobäale käe: „Täna sind, Jakobäa! Tean, et oled truu ja hea!“

Jakobäa käsi värises, kuid ta vastas käepigistusele.

Väljast kostsid kirikukellukese kurvad toonid. Köster helistas vana kombe järele kadunud ratassepale hingekella. Kurt läks kadunud ratassepale hingekella. Kurt läks välja, et viia laeva, mis kadunu tema jaoks oli nikerdanud, oma tuppa. Kui ta tagasi tuli, kohtas ta vana Mariannet, kes teda kõrvale kutsus.

„Ta on meelemärkusel; usun, armuline noorhärä, et see on prantslane!“ sosistas ta Kurtile ja kiskus oma musta peakatte paelu. „Veel üks prantslane juures, meie muutume Kremmrodes päris prantslasteks. Ja silmad on tal, nii suured —“ ta tegi õhus ringi, mis oli väikese vankriratta suurune. „Hirmuäratavad! Kuid ta on veel nõrk ja ma tahtsin talle köögist suppi tuua, kuigi ta on ainult prantslane!“

Stetten astus haigetuppa, kus puhkas prantslane. Õnnetu vaatas talle ootusrikkalt otsa, Preisi ohvitser täies mundris näis äratavat ta imestuse. Mariannel oli õigus: mehel olid silmapaistvalt suured, ilusad tumedad silmad, mis särasid peaaegu õudselts valgest, kõhnast näost.

„Kus ma olen, mu härä?“ hüüdis ta kiirelt.

„Leidsin teid eile poolkülmanult tee kõrvalt metsas. Teie olete mu isa, härä v. Stetteni mõisas, Kremmrodes!“ (Järgneb.)

Jnkade kuld.

Saksa kirjaniku **Jakob Vassermanni** jutustus.

1.

Järgneva loo on kirja pannud rüütel ja pärastine munk Domingo de Soria Luce Lima linnas ühes kloostris, kuhu ta, kolmteistkümme aastat pärast Peruumaa allaheitmist, maailmast eraldudes oli elama asunud.

2.

Novembrikuul aastal 1532 läksime meie, kolmsada rüütli ja pisut jalgväge, kindral Francesco Pizarro juhatusel, rahu tema mälestusele, üle määratu Kordiljeeride mägestiku. Ma ei taha pikalt peatuda selle rännaku raskuste ja hädaohtude juures. On küllalt, kui ütlen, et mõnikord uskusime oma viimase tunni tulnud olevat, ja nälja ning jänu piinad veel väetid olid metsiku looduse koleduste, haigutavate kuristikkuude ja järskude teede kõrval, mis paljudes kohtades olid nii kitsad, et pidime sadulast maha tulema ja hobuseid oma järel vedama. Ma ei taha ka rääkida hirmsast lagedusest, külmast ja lumetormidest, ka mitte sellest, et mõned meie seas needsid õnnetut otsust, mis neid oli siia inimesitapvale maale ajanud.

Aga seitsmendal päeval lõppesid meie kannatused, ja kui õhtu saabus, sammusime väsinult ja oma hinges ometi ärevust tundes Caxamalca linna lüm, mis hommikust saadik ilus olnud, laskis nüüd tormi karta; varsti hakkaski vihma rahega segamini sadama ja oli külm. Caxamalca tähendabki ju külma linna.

Me imestasime väga, et linn täiesti mahajäetud oli. Keegi ei ilmunud majadest meid teretama, nagu me seda ranniku kohtades olime nägema harjunud. Me ratsutasime läbi tänavate, ilma et me kedagi olevust oleksime kohelnud ja ilma et oleksime kuulnud ainustki heli peale hobuste kabjaplagina ja selle vastukaja.

Aga veel enne kui ilm täiesti pimedaks läks, nägime pikuti mäekülgedel, niikaugele kui silm ulatas, maailma hulga valgeid telke, mis sinna paisatud nagu lumehelbed. See oli inka Atahuallpa sõjavägi, ja selle

nägemine täitis isegi kõige julgema südame meie hulgas hirmuga.

3.

Kindral arvas vajalikuks inka juure saatkonda saata. Selleks valis ta noore rüütli Hernando de Soto, kellega mind südamlilik sõprus sidus, ja viisteistkümme ratsameest. Viimasel hetkel nõutas de Soto kindralilt luba ka minule, et ma teda tohiksin saata, ja ma tundsin sellest rõõmu.

Me läksime varahommikul teele; mägestik kuni pilvedeni ulatava tipuga paremal pool, õitsev lagendik meie ees ja pahemal pool, kõik oli nii uus, et ma ainult vaatasin ja imestasin.

Tunni aja pärast jõudsime laia jõe äärde, millele ilus puusild ehitatud. Seal oodati meid ja juhiti inka laagrisse. Varsti seisime ruumikas õues, mida sammaskäik piiras. Sammastel olid kuldilustused, müürid olid

Gustav Oilik,
uus haridusnõunik, senine koolivalitsuse direktor.

Soovitame suitsetajaile kõrgeväärtuslisi **A/S. „LAFERME“**
paberosse ja tubakaid.

kollase ja sinise saviga vooderdatud, keskel seisis ümnargune kivikauss, kuhu vasktorustiku kaudu voolas soe ja külm vesi. Torredasti ehitud mehed ja naised ümbritsesid vürsti, kes kandis sarlakipunast riietust ja otsaesise ümber, kui valitsuse märki, punast borlat (mütsi), mille narmad temal kuni silmadeni maha rippusid.

Temal oli ilus nägu haruldaselt kristallse ilmega ja ta võis umbes kolmkümmend aastat vana olla. Tema keha oli tugev ja ühtlane, ta olek käskiv, selle juures nii peen, et see meid otse üllatas. De Soto oli kaasa võtnud tõlgi Felipillo, hiljuti ristitud pärismaalase, alatu inimese, kes hiljem meile suureks õnnetuseks sai, nagu ma sellest omal ajal teatan. Teda täitis viha ta suguvendade vastu, kelle viisi ja algupära me iial täpselt ei osanud mõistatada, ja tema oli ainus mässaja ning äraandja, keda me Peruuks leidsime.

Nii siis pööras Soto tema abiga rääkides inka poole. Ta andis kindrali tervitused ära ja palus Atahuallpat aukartlikult, tema olgu lahke ja küllastagu meie juhti.

Atahuallpa ei vastanud midagi. Ei tema näojumi ega pilk lasknud närgata, et ta kõnест oli aru saanud. Ta silmalaud olid maas ja ta näis sügavasti kaaluvat, milline mõte kuulnud sõnadel oleks. Natukese aja pärast ütles üks ta kõrvalseisvaist* suursugustest meestest:

„Hea küll, võõras.“

See pani Soto täbarasse seisukorda. Nii oli võimata vürsti mõtteid ja mis ta tundis mõistatada, nagu oleksid seisnud mäed tema ja meie vahel. Milline võõras maailm!

Milline võõras nähe ja vaim! Nii siis palus de Soto inkat aupaklikult, peaaegu alandlikult temale ise teatada, mis ta otsustanud. Siis lendas naeratus üle Atahuallpa näo; olen seda naeratus hiljemgi veel tihti näinud, ja igakord haaras see mind imetaolikult. Tema vastas Felipillo suu läbi:

„Teatage oma juhile, et mul paastupäevad on, mis täna lõpevad. Homme tahan ma teda küllastada. Tema elagu minu tulekuni majas platsi ääres, aga mitte üheski teises. Mis hiljem peab sündima, selleks annan käsu.“

Tekkis jälle vaikus. Meie polnud sadulast maha tulnud, sest et me sadulas julgemad olime ja peruulastele, nagu kogemused näitasid, enam hirmu tegime. Siis märkas de Soto, et inka seda tulist hobust, kelle seljas ta tema ees istus ja kes rahult raudu näris ning jalaga maad kaapis,

suure tähelepanuga silmistes. De Soto oli oma ratsakunstile alati pisut uhke olnud; teda meelitas mõte seda näidata; ka mõtles ta, et see vürstile hirmutavalt mõjub. Ta laskis hobuse ratsutid lonti, andis talle kannukseid ja kihutas üle prügitud platsi. Siis kiskus ta hobuse tagasi ja peatas ta täies jooksus, nii et hobune peaaegu tagujalgadele tõusis, nii lähedal inkale, et hobune tükikese vahtu inka kuninglikule riietusele pritsis.

Kojakondsed olid sest mitte iial nähtud vaatamängust nii jahmatanud, et tahtmatult käed välja sirutasid ja hobuse tormilisel lähenemisel ehmunult tagasi pörkasid. Atahuallpa ise jäi sama rahulikuks ja külmaks kui enne. Hiljem on saaga tekkinud, et ta need mehed, kes sel puhul häbistavat argust avaldasid, veel samal päeval on lasknud ära hukata. Aga see, nagu palju muudki, mis ma olen kuulnud, pole muud kui tige leiutus, mis vürsti pilti pidi määrima.

4.

Me lahkusime Atahuallpast aupaklikult ja ratsutasime hoopis teiste tunnetega kui veel mõne tunni eest oma meeste juure tagasi. Me olime inkat näinud sõjaväe keskel, kelle vastu võitlemine oli meeletu ettevõtte. Meid oli kolmsada; teist sedavõrd mehi ootasime San Miguelest toetusväena; mis jõudsid need kuussada lugematute vastu teha? Peruulaste laager oli meile näidanud sellist hiilgust ja rikkust, milline äratas meis kartuse selle seni madalalt hinnatud rahva abinõude ees; peale selle see kord ja meeoleolu, mis osutasid palju kõrgemale kultuurilisele seisukorrale kui me seda olime näinud rannikul.

Kulda olime näinud küllalt ja enam kui küllalt. Minu silmad ei olnud seda kõike jõudnud mõõta. Kuulujutt polnud tõesti valetanud ja isegi mitte liialdanud; polnud kahtlust, et olime jõudnud oma leekivate soovide sihile, kui oma jala selle võlumaa südamesse tõtsime. Aga kuidas saime selle kulla vallata? Kas polnud veel kohutavam samm unistuse teostamisest eemal seista ja sellest loobuda, kui särava lootusega mängida?

Me tõime laagrisse kaasa kartlikkuse ja me seltsimeestele hakkas see külge — tunne, mis ei vähenenud, kui saabus õõ ja peruulaste vahituled mäekülgedelt meile silma paistsid nii tihedalt sirades kui tähed taevas.

Nüüd alles muutus kindrali omapärane jõud ja julgus meile kindlaks aluseks. Teda täitis pääsmatus, millesse me tulnud, rahul-

Dr. August Nuth,
uus haridusnõunik, senine koolide
peainspektor, teaduse ja kunstiosa-
konna abidirektor.

dusega. Nüüd olid asjad nii kaugel, kui ta seda tahtis. Tema käis ringi kõigi juures ja rääkis nendega tõsiselt. Nad peavad julged olema iseenestele ja saatusele, mis neid juba nii mõnestki raskest katsumisest läbi aidanud, ütles ta. Kui vaenlase arv neist ka kümnetuhat korda suurem oli, mis võib see tähendada, kui taevast nendega on. Ta äratas nendes auahnuse ja lubas neile kuulmatut rikkust. Kuna ta, nagu juba tihti, oma ettevõtet ristisõjana uskmata vastu kujutas, siis õhutas ta nende vaimustuse kustavas südames uuestilõkkele.

Siis kutsus ta ohvitserid nõupidamisele. Me läksime majja, kus ta oma kahe venna seltsis elas, ja seal avaldas ta meile oma jultunud kavatsuse, mille ta valmis mõtelnud. Ta tahtis inka lõksu meelitada ja ta kõige ta sõjaväe silma all vangi võtta.

Meie kõik kahvatasime. Püüdsime teda sellelt kavatsuselt tagandada. Nimetasime seda väga kardetavaks, jah, isegi meeletlikuks kavatsuseks. Tema vastas meile kuival, kas siis meiegi seisukord ei olla meeletlik? Kas ei ähvarda meidki igalt poolt hukumine ja kas hilja ei olla põgenemisele mõelda, ja millises suunas me siis õieti tahaksime põgeneda? Maastik ise olla meile muutunud vanglaks. Rahulikult paigalpüsimine ei olla vähemkardetav, in-

kale avalikult kallale kippuda olla hullus, sellepärast ei olla teist teed kui inkat oma võimu alla saada; sellest ootavat ta nii suurt mõju maa peale, et kõik teised abi-nõud sellega võrreldes olla viletsad ja väetid.

Näen teda oma ees, kuidas ta süngelt küsides enese ümber vaatas, rusikas rinnal. Ta nägi vaid longus otsaesiseid, sest tema kavatsus tegi meile rasket muret. Ometi teadis ta, et võib meis kindel olla, igal puhul. Tema tahe oli täis paendumatut võimu.

Me läksime oma elumajadesse ja telkidesse tagasi, aga mitte magama. Vähemalt mina ei saanud sel ööl sõba silmale. Lamasin ja kuulatasin maa tumedat häält ja kurjavaimu sosistamist oma rinnas. Ja samasugune oli lugu vististi ka teistega.

5.

Asi oli nimelt nii, et see maa nii mulle kui teistele oli mõistatuslik kui sfinks, pilt täis arusaamatut sündmust ja arusaamatust ja jumalikku olekut, sama suurepärase looduselt ja töötuselt rikkam kui annetelt. Juba mägestiku ülev vaade; kuidas ta tõusis merest; kogu kolemaid hiiglasti; valgeltsiravad lumemütsid üleval, nagu taevalikud kroonid, mis iial ekvaatori päikese all, õieti ainult ise oma vulkaanliste tulede hävitavas lõõsas sulasid; sierra järsud mäeküljed metsikult lõhestatud seintega porfiirist ja graniidist ja vihaste jääliugustikkudega ning mõõtmatu sügavate kaljukuristikudega; ja sees, mägede süles, aimatud ja teatud varandused kalliskividest, vasest, hõbedast ning kullast.

Kuld, kõigepealt kuld! Unelmate unelm! Kuristikud täis, ärtsisooned täis, kivisse tunginud, rohekalt säravad sooned jää all, punaseltloitvad kangid koobastes, lindude sulgedes ja stepi liivas, taimede juurtes ja allikate sulisevas vees.

Et saada kulda, selleks olimegi ju kodumaalt lahkunud ja hädaohud oma peale võtnud — raske elu muutuvad juhtumid tundmatus maailmas. Mina olin oma isa päranduse osa ära raisanud, olime hulkunud ringi Kastilia linnades leivatumalt, vae-vaga veel alles hoides oma õilsuse, ja kui mulle häda kätte tuli, olin kuulnud Francesco Pizarro üleskutseid, kes tol puhul pa-

Soovitame suitsetajaile kõrgeväärtuslisi **A/S. „LAFERME“**
paberosse ja tubakaid.

rajasti oli jõudnud Madriidi kroonuga lepingut sõlmima. Ja niipea kui ma enese temale olin lubanud, oli kõik mu muu mõte vaid sellele pöördud, kuidas ma võiksin rikkaks saada, ja siin polnud vahet minu ja kõigi mu kaaslaste vahel, kas olid nad rüütliid või lihtsõdurid. Oli ju kogu Hispaania, jah, kogu Euroopa palavikutaolikus uimastuses, nii et lapsed ja raugad, suurtsugu härrad kuningakodades ja hulgused maanteel, piiskop ja talunik, keiser ja tema kõige alam sulane enam muud mõtet ei tunnud kui Uue-India varandusi. See hävitav palavik oli ka minu vallanud ja mu hinge sügavikku tunginud, kus ta kõik valguse kustutas.

6.

Meil oli teateid templitest, mille katused ja trepiastmed olid kullast. Me olime näinud puhtast kullast nõusid ja riideid. Meile oli jutustatud aedadest, kus lilled kullast meisterlikult järele tehtud, eriti indiaani vili, kus juures kullast viljapea oli pooleldi raamitud laiadest hõbedastest lehtedest, kuna kerged ohakad, mis toredasti hõbedast valmistatud, peade tipust alla rippusid. Kuld näis siin maal olevat sama harilik nagu meie raud ja tina, ja tõesti ei tunnud peruulased neist kumbagi, ei rauda ega tina.

Kõige arusaamatum ja piinav oma harulduses oli, et inimestele siin kuld, kõigi teiste inimeste viimane eesmärk ja palavaim iha, midagi ei tähendanud. Ta ei olnud siin vahetusvahend, ei omandustiitel, ei mõõt; ei ta kihutanud inimesi tegevusele, ei teinud kedagi ei pahaks ega heaks, vägevaks ega nõrgaks. Oleks võinud arvata: see pole kuld, see on muidu metall, aga asi polnud nii, omandus oli nende keskel teistmoodi korraldatud kui mujal maailmas, ta oli korraldatud muinasjutulisel ja meie vaimu rahutukstegeval viisil.

See seisis olevuste astmestamises seisuse järele. Miljonid olid täitsa ühesugused, ja kõigi nende kohal lõpmatus kõrguses — inka. Sellist sureliku inimese juubeldamist pole, niipalju kui mina tean, veel õlnud ja ei saagi vist olema. Olen ajajooksul sellest palju tõendusid saanud ja palju kuulnud. Inkalt voolas õnn ja õnnetus, kõik arm, kõik au, kõik omandus. Narmastega ehitud borlal kandis ta kaht sulge üliharuldasest linnust, kelle nimi on Coroquenque ja kes elas mägede vahel kõrbes ja keda ainult tohiti tappa vürstliku pea ehtimise otstarbel.

Mulle on jutustatud, et rahvas hallil ajal on elanud valguseta ja seaduseta. Siis tundis päike, inimsoo ema ja suur künlajalg, halastust tema madala olukorra vastu ja saatis välja kaks oma last, et nad temale viiksid kõlblise elu õnnistusi. See ülemaine paar, õde ja vend, ühtlasi mees ja naine, läks üle kõrgete lagendikkude; neil oli kaasas kuldne vai, ja neile oli käsk antud sinna elama jääda, kus vai ilma vaevata maasse tungis. Cuzco viljakandvas orus läks ennustus täide — kuldvai kadus iseenesest maasse.

Neist valgusolevustest põlvenes inka, ja kõik maa oli tema omandus.

Riigi kogu valdkond oli põlluharimiseks jagatud kolme osasse, üks päikesele, teine vürstile ja kolmas, kõige suurem osa, rahvale. Iga peruulane pidi kahekümne aastaselt abielluma, siis andis vald temale elamu ja maaosa. Aga maajagamist uuendati iga aasta ja perekonnaliigete arvu järele vähenes või suurenes osa. Kõige pealt hariti päikesele kuuluvad, siis raukadele, haigetele ja leskedele kuuluvad põllud, lühidalt kõigi nende osad, kes mõnel põhjusel seda ise ei saanud teha; siis järgnes maapind, mis pidi ise oma tarbeid rahuldama, kuid igatühe kohus oli oma naabrit aidata, kui sel oli kas noor või suur perekond. Viimaks hariti inka põld ja see sündis suure pidulikkusega ning kõige rahva poolt ühiselt. Päevatõusul kutsuti tornist kõik tööle, ja mehed, naised ning lapsed ilmusid oma ilusamates riietes, tegid rõõmuga oma härra tööd ära ning laulsid selle juures oma vanu laule. Nii jutustati seda mulle ja see on tõsi.

Ühisvaraks olid aidad, kütinid, viljaseeme ja leib. Ühisvaraks olid karjad. Kindlaksmääratud ajal niideti lambaid. Villad anti avalikkusesse tagavaraaitadesse ja sellest jagati igale perekonnale niipalju naiste kätte kudumiseks, kui neile seda vaja oli. Kõik pidid töötama, lapsest raugani, kui ta juba või veel jõudis vokka tarvitada; keegi ei tohtinud laiselda; laisklemine oli kuritegu.

Ühisvaraks olid mäekaevandused, sulatamisahjud, saeveskid, tuuleveskid, kivimurud, sillad, teed, metsad, majad, aiad. Ükski inimene ei võinud saada rikkaks, keegi ei võinud jääda vaeseks. Ükski pillaja ei saanud oma varandust raisata, ükski spekulant oma lapsi vaeseks teha. Ei olnud kerjajaid, ei olnud ka armuleivasööjaid. Kui oli mõni mees õnnetuse läbi alla langenud, sest oma süü läbi oli see võimatu, siis oli riik talle valmis abi andma, ja ta ei alandanud teda,

kuna ta temale head tegi, vaid tõstis ta, nagu seadus nõudis, teistega jälle ühele kõrgusele. Tundmatud olid auahnus ja varahimu, rahutus ja rahulolematuse, poliitilised kired ja omakasu sooviv püüe. Kellelgi polnud omandust, kõik kuulus kõigile, ja kõik, ja mitte üksi maa, oli inka, selle taevase päritoluga olevuse omandus.

Nüüd tekkis kahtlev küsimus, kas see oli metsikus või areng, barbaarise ja lapseliku või arenenud või kõrgema olukorra voorus? Kas tohiti seda põlata ja selle tagajärjel hävitada, või tuli seda hoida, võib olla isegi kiita kui inimliku kooselu olukorda, mis soovitatav oli? Meile ei võinud olla tähtsusetat, kas meie ees olid toored ja tuimad orjad, võrratu võimuga varustatud türanni tööriistad, või paremad ja puhtamad olevused kui kristlikus maailmas.

Mina ei leidnud siin ei'd ega ja'd, kuigi mulle sügavamal järelemõtlemisel ennem näis, et meil tegemist oli aastatuhandeid vanade korralduste alatute salgajatega, kuna neid korraldusi ei võidud ümber lükata, ilma et sellest inimesele kahju sai. Omandusest loobuda tähendas loobuda palgast ja aust, võistlusest ja kiitusest, tõusust ja kõigest, mis minu ja sinu oma ja mis minu lahutab sinust; mõte, nii hirmus ja Jumalat teotav, et temale muidu ei võid anduda kui otsusega teda maailmast hävitada.

Nii näis see mulle tol ööl; hiljem ma seda enam nii ei mõtelnud. Ma pöörlesin rahutult oma voodis ja ootasin päeva hakku.

7.

See oli päev, mis algas äraandmisega, ja lõppes verega. Tema alandas inka ja ta rahva igavesti ning muutis maa põletamise- ja tapmisekohaks. Seda ei saa enam varjata, ja jäljed on igalpool veel tänapäev näha, mil seda kirjutati.

Pasunaheli kutsus meid relvu kätte võtma. Ratsavägi seati majade taha, jalamehed majadesse. Tunnid möödusid ja me uskusime juba, et meie valmistused muidu tehtud, kui inkalt sõnum saabus, et ta teel on.

Aga alles lõunapaiku tulid peruulased laial kunstteel nähtavale. Kõige ees sammusid teenritehulgad, kelle ülesanne oli teelt kõike, ka kõige pisemaid takistusi, kive, loomi ja lehti, kõrvaldada. Kõrgel rahvahulga kohal istus Atahuallpa troonil, mida kaheksa kõige

üllamat kõrgemast soost isikut õlgadel kandsid, kuna kuusteistkümmend kummagil pool sammusid, kõik toredas riides.

Troonitool oli puhtast kullast ja kiirgas nagu päike. Paremalt ja pahemalt pool rippusid vaibad, mis olid valmistatud troopika lindude kirjudest sulgedest otse arusaamatu kunstiga. Paljud meist pöörasid himukaid pilke selle toredusajale, mil oli vaevalt mõõdetav väärtus, aga kõigist silmadest olid minul vististi kõige himukamad. Ma ei suutnud neid lahti kiskuda siravast toredusest, ja minu süda põksus kolmekordistunud löökidega.

Kaela ümber kandis inka hämmastavalt suurtest smaragdidest ketti; tema lühikesi juukseid ümbritses pärg kunstlikkudest lilledest, mis olid valmistatud oniksist, tükisidest, hõbedast ja kullast; tema olek oli nii rahulik, et inimene petliku arvamise omas, nagu istuks üks ärtsist tehtud kuju seal üleval.

Kui rongi esimesed read platsile jõudsid, avanesid nad kahele poole kuningliku saatkonna jaoks. Oma meeste vaikimise saatel vaatas Atahuallpa otsides ringi, sest meie meestest polnud kedagi näha, kuna aga meie võisime näha iga nende nägu ja liigutust.

Siis astus, nagu otsustatud, paater Valverde, meie sõjapreester, ühest majast välja. Piibel paremas, Kristuse ristikuju pahe- mas käes, lähenes ta inkale ja hakkas temaga rääkima. Felipillo, kes teda nagu vari jälgis, sama hädaohtlik kui vajalik, tõlkis ta sõnad lause lauselt ümber, nii hästi-pahasti kui ta seda oskas.

Preester nõudis Atahuallpalt, et ta keisrile alistuks, kes olla vägevam valitseja maailmas ja oma teenrile Pizarrole käsu annud paganate maid alla heita.

Inka ei liigutanud.

Paater Valverde nõudis seda veel teist korda ja jatkas, kui Atahuallpa enese keisrile alluvaks tunnistavat, siis kaitsvat see teda kui ustavat vasalli ja andvat talle igas hädas abi.

Jälle sama vaikimine.

Nüüd tõstis munk kolmat korda oma hääle ja manitses teda Issanda ja Önniste- gija nimel meie usku vastu võtta, mille läbi ta üksipäini võivat lootuda õndsaks saada ja põrgust pääseda.

(Järgneb.)

Soovitame suitsetajaile kõrgeväärtuslisi **A/S. „LAFERME“** paberosse ja tubakaid.

Rikka elu ja surm.

Saksa kirjanik **Anton Schnack.**

Ta nimi oli Aleksander Kobosky ja ta oli tol õhtul, mil saatus talle hirmsamini kui varemalt ta minevikku meele tuletas, vana, seitsmekümneaastane kokkuvarisenud mees, kulunud sinises ülikonnas, millelt olid kistud peaaegu kõik nööbid. Ta korteriks oli tuba Rue de la Croquette'il, millesse ei langenud valgust ja mis oli varahommikul sama pime ja kurb kui õhtuhämaruses.

See mees oli näinud palju. Ta oli olnud suur härra, kelle pesusse tikitud krahvikroon. Ta koht oli tähtis ja mõjurikas, sest ta oli viimase Vene tsaari kõikvõimas tseremooniameister. Wolõnias kohisesid talle hiiglametsad. Krimmis olid tal mõisad, mis ulatusid mereni ja olid ilusad kui paradiisid. Uuralis olid tal mäekaevandused, kus töötasid sajad kaevandustöölised. Ta oli kannud violette ja maasikapunaseid siidrüütsid, kui juhatas dineesid, mis tegid ta Vene Lukulluseks.

See mees, aetud saatusest Pariisi kuhugi maa-alusesse koopasse, mõtles tihti hukkunud Peterburi toredustele, kus ta oli mätseeniks lauljale Shaljapinile ja kus ta oli suudelnud Karssavina väikest, kollakat jalga, kui tantsijanna tema juures oma imelisi, linnulesarnanevsiid tantse läbi saalide kandis.

Ta oli jooksnud kogu hommiku Pariisis ringi, õhtupoolel istus ta emigrantidega väikeses, odavas kohvikus Montmartre'il ja nüüd oli ta väsinult ja jõuetult koju tulnud. Ta imestas saladuslise jõu üle, mis pidas teda elus. Selle teene oli, et kõik, minevik ja olevik, ainsaks unenäoks ühines ja kustus tõelikkus, mis julmalt talle vastu töötas. Ta oli istunud külmale ja hallile raudvoodile, kuna tal ei olnud tooli toas; kusagil toanurgas näris mingisugune loom, õhk oli umbne ja haises kantud pesu ja halvaks läinud söögi järele. See rikas mees, krahv Kobosky, mees, kes võis õnnestada ja hävitada inimesi, oli astunud vaesemaale, millest ei näinud teda välja juhtivat enam ükski ingel ja ükski tee, ükski aeg ja ükski muutus.

Sel õhtul koputati puukoidest näritud uksele, mida ei võidud riivida ehk lukustada ja mida ainult üks hing pidas kinni. Ta tõusis aralt, sosistas „sisse“ ja avas ise. Tema ees seisis vanem naine, peaaegu pi-

meduses, kuni Kobosky süütas mahapõlenud küttnla, mis seisis ta toas kolmejalgsel laual.

„Mis soovib madam,“ ütles ta külatajale, „usun, et madam on eksinud!“

Kuid naine, kes oli rietatud nagu Prantsuse väikekodaniku naine, mustalt ja lihtsalt, raputas pead.

„Olen proua Ingres Beauvillage'ist; varem oli minu nimi Louise Schint ja ma olin, kui teie ektsellents veel mäletavad, krahvinna Kobosky, oma armulise käskijanna, toaneitsi.“

Mõlemate vahel tekkiv vaikus, mis tuli südamate salajastest ja maetud kambritest. Vana mees naeratas enese ette ärkava mälestuse nõrga, läiketu naeratusega, mis on käinud läbi kurvastuse valudest ja piinadest. Kestis kaua, enne kui ta oli vallandanud oma mineviku fantastilisest ja määratust pildist väikese osa, mis kandis Louise Schinti nime.

Ah, jah: Louise Schint, tuhablond, ilus baltlanna, 1900 või 1905, või mõned aastad hiljem; kuid ta mäletas. See oli naeruväärne; seda naist, kes nüüd ta ees seisis, korralik, veidi rõhutatud ja vana, oli ta mõnikord näpistanud ümaratesse käevartesse, kui ta tuli tema abikaasa ruumidest ja tema parajasti sinna minna tahtis. Jah, jah, õige, ühel päeval pidi Louise tanu alla pandama; abiellumiseks valmis oli vürst Mushkini Prantsuse kammerteener Pierre. Tema, krahv Kobosky, oli kinkinud paarile tuhat rubla, et nad võiks abielluda. Nad läksid Pariisi.

Ka Louise Ingres naeratas; krahv, keda ta varem oli näinud suurena, elegantsena härrana, ta ordumärkide reaga, kes seisis pool jumalikult tema kohal, lahutatud temast ülepääsemata kuristikude läbi, oli täna väike, alandlik, murtud ja väsinud ja talle, naisele rahva seast, mitte enam kaugeimal kui kulunud kütis mõnel ta sõrmel. Ta nägi ainult veel inimest, kes oli üksik ja hooletusse jäetud, maha langenud jumalikust kõrgusest vaesuse ja mustuse sügavikkü. Ka tema mäletas hiilguse ja toreduse möödunud aegu, pidude toredat möllu, krahvinna häält, ta õlgu ja veel mitmeid ta kleite. Nagu sätendav mull kerkis see kõik sündmuste põhjast; tema ees seisis enne särav kavalier, kes oli kord omanud ta noort keha, kiirelt ja tähelepanematult,

nagu võetakse puuvili koorest, vaadeldakse, süüakse, ja lõpuks, küllastunult, kõrvale heidetakse.

Ja ta jutustas vanale mehele, kes jälle oli istunud raudvoodi äärel ja teda samuti sinna istuda palus.

„Pierre, mu mees, on surnud; varsti peale ilmasõda, õunte noppimise ajal sai ta kopsupõletiku, millest aeglaselt paranes. Kuid vaevalt võis ta jalgu liigutada, kui jälle aeda tööle asus, kus kaevas ja roosipõõsaid istutas. See ei olnud hea, kaks päeva hiljem suri ta. Ja sellest ajast saadik elan ükski omas majakeses Beautrivage'is; see on väike, kuid hele ja minu jaoks on seal liig palju ruumi. Ja ma tahaksin teid, ekstsellents, kui lubate, paluda minu juure elama tulla, sest olen kuulnud, et teie elu enam see ei ole, mis ta oli enne. On parem, kui mees on majas. Mõtelge: viis akent on vastu hommikupäikest; teie tuba, mille juba korda seadsin, on puuviljaaia poole ja kui õitsevad virsikud ja aprikoosid — — —“

Vana mees võttis ta käevarrest kinni ja katkestas teda; talle näis võimatu olla endise teenija külaline, kuigi kõik oli kadunud, mis teda kord oli teinud käskijaks.

„Armastatud Louise,“ kogeles ta tasa läbi hammaste, „jätke mind mu toa vaesusse ja pimedusse, mis on saanud mu elu ruumiks, olemasolu ruumiks, mis näis olevat lahutatud aastatuhandete läbi mu esimese elu ilust ja õnnest. Olen vaene. Olen vaesem kui vaene. Mul on ainult veel surma lootusetus ja lähedus, kes iga päev mu juure võib astuda.“

Kuid endine toaneitsi ja kammerteenri Pierre'i praegune lesk võttis väriseval ekstsellentsil käevarrest kinni ja ütles ainult: „Tulge!“

Sel silmapilgul tundis Kobosky veel kord maailma hiiglamuutust, kuhu ta oli paisatud revolutsiooni rusikast. Endise teenija ilmumises nägi ta jälle oma mineviku panoraamat, pidude, avantüüride, armulugude, ande, intriigide suurepärase mõllu, mille küljes oli rippunud ta süda. Kas tahab tema, ta tähtsuse ja toreduse tunnistajanna, teda sellesse ilma tagasi viia? Vana mees, tsaari kõikvõimas tseremooniameister, värises kuni südameni, mis muidu iialgi ei olnud värisenud. Ta pea, mis oli väsinud ja luitunud nagu vana soolinnu pea, oli

muutunud põgenemise raskustest valgeks. Pilt pildi järele tõusid ta mälestuste kokkuvõrinenud maailmast kaotatud elu seibimullid, mil ei olnud tähtsust oleviku julmuse kõrval ja mis enam ei näinud tõenäoliku. Ta vaatas end: seal seisid ta seitsmekümneaastase mehe, viletsates kingades, närustes riietes, lõhkises särgis, ehteta, omanduseta peale unenägude. Kõige vaesemal Pariisi tänavasulil oli lootusi. Tema tümber oli kõik tume.

Trepp, millest nad üles astusid, nägises selle kurva tooniga, mis kõneleb viletsusest. Vanale mehele näis, et viimane aste puruvanale, puukõidest näritud puule oli samm valgusse, milles ta kord kõndis ja mida ta jälle arvas nägevat, kuid see ei olnud muud kui saatase uus grimass. Ta oli löönud omad julmad, hirmsad kütined selle mehe õlasse ja soovis teda viimase võimaluseni käristada.

— — —

Kobosky, kes nüüd elas väljas Beautrivage'i aias, kuhu ta astus hommikul läbi ilusa rohelise ukse, ei tunnud varju, mis rippus ähvardavalt ta kohal.

Ta oli nagu kõik vanad mehed, arg ja aeglane, ja alandlik ja võttis asju, nagu oleks need imetoredad kingitused, mis talle antud. Ta armastas väikest maja spaleeriga, lindusid, kes sisse ja välja lendasid, tuult, mis selle maja tümber puhus, puuvilja, mis rippus okstel, lillesid, mis seisid peenardel. Liigutavad ja väga õrnad olid ta perenaise suhted temaga.

Aia keskel kargas hallidest kividest veetüga kõrgele: Kobosky armastas seda vett, mis teiselpool head ja kurja näis olevat tema jaoks igavene olevik. Tuli suvi. Tähed kumasid tuliselt ja hõõguvalt. Mõlemad vanad istusid suure toominga all: elu surev viis; peaaegu vend ja õde saatuse arusaamatul jooksul ja tormil. Nad veetsid, andes väikeseid pidusid, bridge'i ja malemänguga varaseid sügisõhtuid, mis tulid üle Seine jõe lohisevate ja niiskete uudega. Talvel külastas vana mees mõnikord proua Louisega Rue des Martyrs'i, kus kohtasid väikeses saalis Pariisis elavad Vene emingrandid tolle Peterburi osakesena, mis oli kord särav ja elegantne õueseltskond, koosnedes vürstidest, krahvinna-

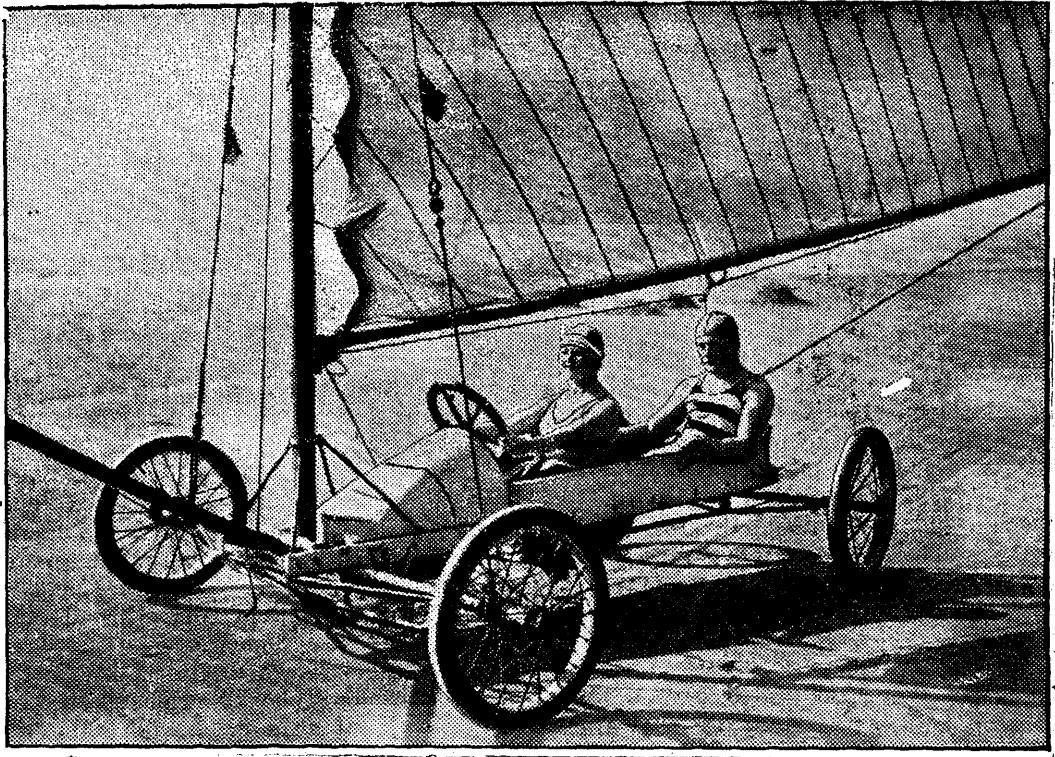
Soovitame suitsetajaile kõrgeväärtuslisi **A/S. „LAFERME“** paberosse ja tubakaid.

dest, parunessidest, ja kuulsatest teadlastest, moeartistidest, diplomaatidest, ja ohvitseridest. Kuid nüüd olid nad shofferid, vastuvõtudaamid, kelnerinnad, teenrid, modistinnad, kabareede lauljad, suure mineviku tondid, maha tõugatud elu seletamatust jõust, mis iialgi ei paku kindlaid põhialuseid.

Ekstsellents ja toaneitsi olid saanud ühesugusteks; vana mees oli alla astunud ja naine oli tõusnud: ainult inimlikus kohtasid nad. Maailma kokkuvarisemine oli muut-

äratavat angiinat, tegi korralduse, et haige viidakse haigemajja.

Kobosky jaoks ei olnud pühamat ja armsamat kui see väike, kõssivajunud naine, kellega teda mitte ainult olevik, vaid ka minevik ühendas. Ta palus arstidelt luba tema voodi juures istuda tohtida. Nii istus ta päevast päeva haige voodi ääres, kes muutus ikka väiksemaks ja viletsamaks. Ta vaatles haiget üksiklase lõpmatu kurbusega, ta silitas vahetpidamata vaipa, sest et

Purjevanker.

Lääne Euroopa rannakuurortides läheb viimasel ajal moodi purjevankri sõit. Purjevanker on kerge sõiduk, mis asub kummiratastel, millel asub mastis avar puri. Tuule paisutusel saavutab sõiduk suure kiiruse siledal rannaliival.

nud vaateid: madam sai temasuguseks ja teda koheldi nagu oleks ta alati olnud kõrge daam, kuid on langusi, mida ei saa peatada, julma jonnakusega veereb seletamatu üle saatuse, kuni see saab nägematuks. Tontlikud käed, mis olid tõrganud krahvi Kobosky elu pidusaalidest, lükkasid edasi ja hävitasid ka ta vanaduse maheda ja õnneliku idüll.

Peale üht õhtust jalutuskäiku heitis madam Louise voodi; ta kehas põles palavik ja arst, kes konstateeris ägedat ja muret

tema kätt ei tohtinud puudutada. Ta lasi anda õdedel, kes tundsid tema vastu kaastundmust ja tühtlasi lugupidamist, enesele süüta, lasi pista tasku tüki suhkurt või šokoladi, jõi tassi suppi või teed; õhtul pidi ta aga haigemajast lahkuma. Aedades ja puisteedel, mis ümbritsesid haigemaja, leidis ta pingi, mis asetatud suure, võlvitud rhododendronipõõsa alla. Seal heitis ta igal õhtul puhkama. Ta ei astunud enam jalaga majakesesse Beaurivage'is.

See oli viiendal hommikul, kui ta jälle

helistas haigemaja väravavahile: „Ekstsellents,“ ütles väike õde uksel; „madam Ingres suri täna öösel. Kahetsen teid.“

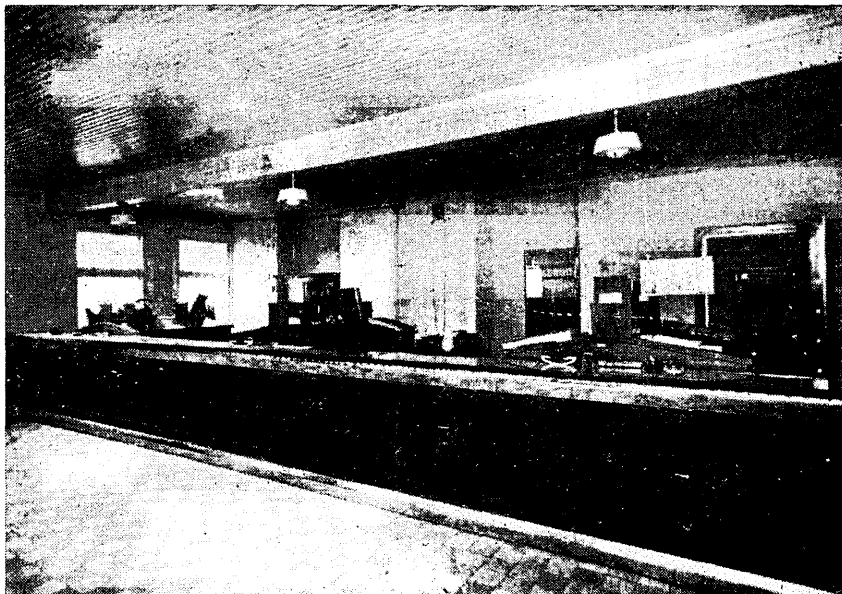
Midagi ei muutunud ta näol. Ta tänas tasa kaastunde eest, tas ei tuksatanud ükski muskel ja ükski pisar ei tulnud talle silma.

„Palun tühte soodustust: kas võin veel kord näha surnud madam Ingres'i?“

Juhtiv arst andis loa. Kobosky asus voodi juure, surnu näolt võeti lina ja ta vaatas nagu igavikust surnule, kes nägi välja nagu eluski, siis kummardas ta ja suudles teda tasa ja armuliselt kahvatutele huulte. Ta ajas end uuesti sirgu, palvetas mõned sõnad ja tegi

risti surnu kohale. Kes pealt vaatasid, tundsid liigutust. Siis läks ta minema, tänas vaikselt peaga ja ta kogu sirgus, nagu paisutaks teda suur ja kindel tahtmine.

Ta läks treppidest alla ja otsis puisteel pingi üles, mis viimastel päevadel oli ta voodi. Tal oli taskus väike revolver kolme kuuliga, mille ta oli ostnud viimase raha eest ühe Siberi kütipolgu endiselt polkovnikult. Kui ta istus, nagises mööda valge lapsevanker, milles oli väike tütarlaps, kes enese ette ümises ja käsi plaksutas. Mõttetu

Lääne-Eesti Ühispanka operatsioonisaal Märjamaal panga uues majas, mis hiljuti valmis saanud. Lääne-Eesti ühispank on asutatud 1911. aastal ja on praegu oma avarate ruumidega ja moodsa asjaajamisega Põhja-Eesti kõige suuremaks maapangaks.

elu oli talle saatnud veel näitlejaid, kes pidid suurele kurbmängule kiitust plaksutama. Kobosky asetis revolverisuu paljale rinnale, mille taga lõi ta süda. Pauk kõlas laialt ja valjult, nii et linnud, ehmudes paugust, tõusid pöösastest lendu. Kui inimesed tulid, oli ta juba maha langenud. Üksikute tilkadena niris veri läbi pingi liivasse.

Ta elas veel mõned minutid. Kell oli üheksa enne lõunat. Pargivahid tulid, kandsid pingi minema ja heitsid liiva verejälgedele.

Partii malet.

Juudi kirjanik Dr. **Henry Felbermann.**

Järgnev lugu põhjeneb tõsisel sündmusel, mida võivad tõestada perekondlikud paberid, mis alal hoitakse Mainzi rabbineri järeltulija Rodriguez Mendezi perekonna omandusena.

Kaheteistkümnendal sajangul ehk täpselt

õelda: aastal 1153—1197 elas Mainzis kuulus rabbiner ehk juutide õpetaja, kellest kõrget lugu pidasid tema suurte teadmiste ja vagaduse pärast kõik juudi kogudused, mitte ainult ta kodumaal, vaid ka kaugemal teistes maades, kus juutisid elas. Kõneldi palju tema

Soovitame suitsetajaile kõrgeväärtuslisi **A/S. „LAFERME“** paberosse ja tubakaid.

vagast elust ja määratust teadmisest, ja veel tänapäevgi on tema nimi tuntud juudi usu-teadlastele, kes teda tihti kui suurt autori-teeti nimetavad.

Muude heade omaduste kõrval kiideti sel-lest kuulsast rabinerist veel, et ta male-mängus meister olla, ja tolleaegne Mainzi vürstpiiskop, kes samuti malemängu armas-tas, palus teda tihti omale vastasmängijaks, kus juures mängu ajal nende sotsiaalse vahekorra asi täiesti unustati.

Rabbiner oli tookord alles noor mees ja hulga laste isa; nende laste hulgast oli talle iseäraliseks lemmikuks umbes kuue- või seitsmeaastane poiss. See poiss oli juba maast madalast väga suurt intelligentsi ilmutanud. Kui ta isa tundide kaupa malet mängis, istus poiss alati tema kõrval, silmitses mängu põneva tähelepanekuga ja teadis tihti ette, millise käigu isa tegi. Midagi ei valmistanud poisile suuremat rõõmu kui see, et isa temaga tasuks mõnikord ühe partii mängis.

Ühel päeval valitses Mainzi Juudi kogu-duses suur ehmatus, ja nagu kulutuli levines kuulujutt, et rabineri poeg kadunud ja temast jälgegi ei olla leida. Saladusliku kadumisega sõlmiti hulk oletusi, aga kõik vaev, mis kurvad vanemad ja isegi teised mõjurikkad isikud, nagu ka vägev vürstpiis-kop, nägid lapse otsimisel, olid ilmaaegsed. Tema saatusest ei saadud vähematki tea-det.

Olid möödunud kuud ja aastad, ja ikka veel oli saladus lahendamata. Hetkest saadik, mil rabinerilt ta poeg röövitud, muutus kõik ta olek; ta eraldus välismaailmast, nuttis ja ahastas oma raske kaotuse pärast, ja kõik meelitused ning palved, isegi vürstpiiskopi poolt, et ta temaga partii malet mängiks, ei suutnud teda välja kiskuda hingepiinast, millesse ta vajunud. Iial enam ei nähtud teda septsaadik malet mängimas. Tihti kuuldi teda enesele ütlevat:

„Tean ja tunnen, et minu laps elab, aga teadmatus ta saatusest tapab mu pikka-misi.“

Teinekord jälle hüüdis ta ägedas valus:

„Millise kuulsuse oleks ta loonud Israelile! Ta oleks minu soo teinud kuulsaks!“

Oma teistele lastele, kes kasvasid ja talle au tegid, näis ta ainult vähe tähelepanu kinkivat; ikka jälle siirdusid ta mõtted ka-dunud poja juure.

Aeg kadus, kuid kannatuse pikad aastad ei kergendanud ta muret. Tema teised po-jad ning tütreid olid nüüd juba peaaegu kõik abielus, ta kiigutas oma lapselapsi põlvel, aga kuna ta neid kallistas, veeresid rasked

pisarad ta silmist, ilma et ta oma muret sõnaga oleks osatanud. Keegi ei julenud teda lohutadaagi.

Ühel päeval toodi talle tähjas teade, et paavst Gregor VIII. Mainzi külastab ja sel puhul ka Juudi koguduse esindajad oma au-väärt rabineri juhatusel tema pühadusele peaksid palvekirja andma, paludes teatud kitsenduste kaotamist, mis neile olid peale pandud.

Kui see päev saabus, riietusid rabiner ja Juudi koguduse vanemad pühapäevariidesse ja ilmusid nõnda paavsti ette, kes, vastan-dina oma eelkäijatele, juutide vaimuliku ki-rikupea tähelepanuvääriva lahkusega ja lu-gupidamisega vastu võttis ja rabineriga juutide liturgia teatud dogmade üle, mida ta küllalt ei tunnud, pikalt juttu ajas.

Vaevalt oli paavst vana meest lahkete sõnadega kõnetanud ja tema tervise ning perekonna järele küsinud, kui rabiner kah-vatas ja teda valdas peapööritus ning nõr-kus. Paavst märkas ta tervislist seisukorda ja palus teda istet võtta.

„Kas kannatate tihti selliste haigushoode all?“ küsis paavst veel lahkemini kui enne. „Näite olevat nii haige!“

„Ei, teie pühadus, see on esimene kord minu elus, et mind selline tunne valdab. Ja ma ei oska seda seletada isegi suure, austava kartusega, mida teie kõrge isik minus ära-tab, sest mul on au olnud ka kaht teie eel-käijat külastada. Aga midagi teie näos, enam veel teie hääles, avab minus vana haava, mis mind ikka kaua aastaid on piinanud.“

Ja siis peatas ta ning vajus nagu mõte-tesse. Pisut toibudes kuuldi teda veel ütlevat: „Milline ajukujutus. Millised pette-pildid!“

Kui saatkond oli lahkunud, paavstilt sõna saades, et nende palve täitmist leiab, küsis paavst huvitusega vürstpiiskopilt, milline mure rabinerit rõhub, kes seda püüab var-jata. Tema ei olla tahtnud rabinerilt seda otseteel küsida, kartes, et ehk puudutab teemi, mis vaese mehe valu võiks suurenda-da.

„Juudid,“ vastas vürstpiiskop, „on erakor-raline rahvatõug. Nad oskavad ülekohtu ja valu kannatada, ja ometi tunnevad nad hin-gervalu raskemini kui teised.“

Ja siis jutustas ta, mis rabinerist teadis: et ta oli väga õpetatud mees, keda nii hästi juudid kui paganad kõrgesti austasid, et teda varemalt tuntud kui sajangu parimat malemängijat, et tema (vürstpiiskopi) eel-käija temaga tihti mänginud ja et rabiner nüüd juba 36—40 aastat, mil ta oma lem-

miklapse kaotanud, enam malet ei mängivat.

Vaevalt oli vürstpiiskop oma teate lõpetanud, kui paavst ärevalt hüüdis:

„Tema on suur malemängija! Minagi olen suur malemängu austaja ning mulle ei tee ükski asi nii suurt rõõmu, kui leida tublit vastasmängijat. Ehk laseb ta ennast nii kaugele saata, et minuga ühe partii mängib!“

„Teen kõik, mis võimalik,“ vastas vürstpiiskop. „kuigi mulle on jutustatud, et minu eelkäija, kes on oinud kirgline malemängija, mingit abinõu oma võimuse pole tarvitamata jätnud, et rabbinerit mängima saada, kuid sel pole tagajärge olnud ja et rabbiner tänapäevani enam pole malet mänginud. Ometi võib olla, et ta nüüd järele annab, kui teie pühadus seda soovivad.“

Saadeti kohe käskjalg rabbineri juure, et ta paavsti juure ilmuks. Sinna jõudes ütles paavst talle lahkel toonil, tema kuulnud, et ta osav malemängija olla, ja sellepärast paluvat ta, et ta temaga ühe partii mängiks.

Kui rabbiner kuulis, millest jutt oli, hakkas ta värisema ja oleks peaaegu kokku varisenud. Ta nägu oli kahvatu, aga see kestis vaid hetke aega, siis toibus ta jälle ja ütles rahulikult:

„See on kõigevägevama tahe. Sündigu

see! Minu kannatuste karikas ei ole veel ääreni täis. Ootan teie käsku!“

Väriseva häälega käskis paavst malelaua tuua ja ütles, et kõik juuresolijad toast lahkugu—valjult käskides, et teda ühelgi tingimusel keegi ei eksitaks.

Mäng kestis hulga aega — sõnagi ei räägitud. Peale malendite liikumise polnud muud häält kuulda.

Äkki tegi teatud käik paavsti poolt, mis kõik rabbineri arvutuse ümber lükkas, et see järsku sirgeks kähvas, aga paavstile sügava, uuriva pilguga silma vaadates hakkas ta rahulikult jälle mängima.

Kui mäng hakkas lõppema ja nii näis, nagu oleks paavstil nüüd võimatu kadunud pinda uuesti tagasi võita, muutis ta jällegi ainsa käiguga olukorra ja võit kaldus jällegi tema poole. Nüüd kargas rabbiner istmelt üles ja kisendas, ilma et oleks mõtelnud, et paavst tema ees istus:

„Kes te olete? Kust olete selle käigu õppinud? See on minu käik. Keegi elav olendus peale mu kadunud poja Anselmi ei tunnud seda. Ma küsin teilt veel kord: kes te olete? Kust . . .“

Ta ei lõpetanud, sest samal hetkel hoidsid isa ja poeg, Mainzi rabbiner ja kristliku kiriku kõrgeim ülem — paavst —, üksteise ümbert kinni.

Kui mind enam ei ole.

Vene kirjanik Ivan Turgenjev.

Kui mind enam ei ole, kui kõik, mis ma olen, on põrmuks pudenenud, — oh sina, mu ainus sõber, oh sina, keda ma sügavasti ja õrnasti armastasin, sina, kes sa minust vististi kauemini elad — ära siis külasta minu kalmu . . . Sul pole seal midagi teha.

Ära unusta mind . . . aga ära mäleta mind ka keset igapäevaseid muresid, lõbusid ja vajadusi . . . Mina ei taha sinu elu eksitada, ei taha ta rahulikku käiku takistada. Aga üksikutel tundidel, kui sind valdab too pelglik ja põhjendamatu nukrus, mis headel südametel nii tuttav, võta mõni meie lemmikraamatutest ja leia neist need leheküljed, need read, need sõnad, mis kord

— sa mäletad? — meie silmist äkki voolama panid magusad ja sõnatumad pisarad.

Loe, pigista silmad kinni ja anna mulle kätt — oma kaugelolevale sõbrale oma kätt.

Minul pole siis võimalust sinu kätt oma käega pigistada: ta puhkab liikumatult all hauas, aga mulle teeb nüüd meelega mõte, et sa võib olla siis minu kerge käepigistust saad tundma.

Ja minu kuju tõuseb sinu ette, ja sinu silmade kinniste laugude alt saavad välja voolama pisarad, võrdudes neile, mis me, iludusest liigutatutena, kord üheskoos valasime, oh sina, mu ainus sõber, oh sina, keda ma nii sügavasti ja õrnasti armastasin!

Soovitame suitsetajaile kõrgeväärtuslisi **A/S. „LAFERME“** paberõsse ja tubakaid.

Saarma surm.

Norra kirjanik **Bengt Berg.**

Ühel õhtul oli Naimak koju tulnud saarmaga. Ta oli saarma jälgi jõesuus märganud ja teda siis läbi pori ja liiva kivide vahel jälginud. Siis oli ta äkki eemal jõevoolus saarmapead näinud ning lasknud. Hüpates kivi kivilt üle jõe oli ta siis juhuslikult saarmat märganud, kes vee peale kerkinud ja surnud oli. Önn, et see oli emasaarmas, sest vastasel puhul oleks ta põhja läinud, see on kindel. Ta tõmbas saarma kaldale ja läks koju. Saarmanahal oli suur väärtus ja Naimak oli oma kodu jõudes rahul. Ta oli looma koju kaasa toonud, osalt sellepärast, et tee lühike oli, osalt sellepärast, et Pertula seda näeks. Aga samal õhtul sai Naimak vihaseks ja ehmatas ka.

Pertula, kes onnis istus, võttis looma sülle ja Naimak ootas, et poiss looma läikiva naha kohta midagi ütleb. Pealegi oli poiss ka juba nii suur — 14 aastat, — et naha väärtusegi võis välja arvata. Seda oli väga palju.

Njurko lähenes ja nuusutas, aga ei hamustanud. Vaatas ka Naimakile rahulolles otsa ning liputas oma ümmargust saba. Aga Pertula ei ütelnud midagi. Silitas ainult looma ja vaatas kuuliauku ta peas. Naimak pani käe puusa ja oli kärsitu, ilma et ise öieti oleks teadnud, miks. Pertula silitas vaid saarma nahka ja vaikis. Nüüd tegi Naimak liigutuse ja Pertula tõstis silmad. Ja Naimak nägi, et Pertula nuttis ja ta pisarad saarmanahale tilkusid.

Esiti ehmatas ta ja uskus, et poisile midagi paha on juhtunud, mis ta ära muutnud. Ta kõhatas ja kogeles ja küsis siis nagu vastumeelselt, miks poiss nutab.

„Mis sul on? Oled sa haige?“

Pertula pööras vaid saarmakõhu üles ja osutas sellele.

„Jänes,“ nuuksus ta.

Nüüd taipas Naimak välkkiiresti ja jooksis uksest välja. Tuli jälle selline hetk, mil toas kitsust tundis. Ta oli korraga ehmunud ja pettunud. Pettunud sest pehmesüdamlusest, mida ta ei jõudnud sallida, kuna ta aru ei saanud, et inimene võis nii pehmesüdamline olla, ja ehmunud — sügavasti ehmunud poisi mõistuse üle, kes mõnikord nii selgesti nägi asju, millest ta ise arugi ei saanud.

Nii oli lugu ka saarmaga ja väese emajänesega. Jah, Naimak mäletas seda veel.

Kevadel aasta eest oli ta mõned püünispaelad ehk lingud välja unustanud — keltele seda ei juhtu? Mõned püünispaelad on lume alla jäänud, teistel ei leita enam kohta, kuhu nad pandud — nii jääb mõni ikka välja. Ja nii ka tookord.

Lumi oli sulanud ja püüniste panek seega lõpnud. Siis olid nemad, tema ja Pertula, metsa läinud ja soolatud kala tündrite jaoks sobivat puud otsinud. Seal sündis see — neetud — ta nägi seda veel nüüd selgesti. Poiss oli parajasti emajänesee juure juhtunud, kes surnult püünistes lamas. Arvata-vasti oli ta seal juba nädal aega lamanud. Ja tema kõrval — nisade küljes — lamasid mõned nälgasurnud pojad, parajasti nii suured, et olid jõudnud asemelt siia roomata emalt viimast toitu saama. Ema elas veel pisut — jah, mis tema teadis. Tema ei olnud sellest küsinud, aga poiss oli otse meeleks läinud. Ta nuttis ja nuuksus kogu päeva ja ööselgi kõneles ta unes sellest. Ta mõistis, jah, mõistis, et ema oli püünisesse sattunud, ennast vabastada katsunud ja surnuks ehmatanud. Piinatud püünisest, aga veel rohkem mõttest poegadele, kes parajasti silmad saanud ja eemal pesas ahastasid. Siis oli ta neid võib olla meelitanud ja pojad olid tema juure roomanud, roomanud ja keksinud oma veel mitte kõvade jalgadena. Nende väikesed kõrvad olid imestuses püstinud ja silmad — uued silmad — harjumatult ringi vaadanud. Aga neil oli vaid üks eesmärk — ema nisad. Ja siis oli kogu pesakond nälgasurnud. Nälgasurnud surnud ema kõrval, kellelt nad viimase tilga olid välja imenud.

Pertula oli niipalju kõiksugu loomapoege näinud, et ta vähemalt taipas, mis emaloomade hulgas tähendas. Et ta ei küsinud, kui midagi nägi, tuli küll sellest, et ta kergesti taipas, tihti palju enam, kui Naimak temale oleks võinud seletada.

Surnud jänest ta tema poegi ei suutnud ta totsaadik enam unustada. See oli temale kui luupainaja, ja kui ta sellele mõtles, tulid talle pisarad silma.

Ja nüüd, nähes saarmat, olid saarma nisad esimesed, mida ta vaatas. Nad olid täis piima, ja Pertula taipas, taipas kohe, et nüüd ka mõned pojad väljas lamasid ja nälgisid. Kus, seda ta ei teadnud, sest seda looma ta ei tunnud, kuigi ta teda oli jões näinud,

aga sellest oli talle juba küllalt, et asi siin oli samasugune kui jänesega, ja ta nuttis — nuttis kibedasti ja kaua. Ta nuttis poegade pärast ja selle pärast, et see ilus läikiv loom ennast enam ei liigutanud.

Ta sai küll isa rõõmust saarma väärtuse üle aru, aga sügavamale ta pilk ei ulatanud, vaid ta tundis ainult suurt imestust isa üle. Et isa ta pehme südame ja nutu pärast pahane oli, seda ta teadis — seda oli isa mõnikord

pahas tujus ütelnud. Aga ta ei saanud selle põhjusest öieti aru ja muutus veel meeletlikumaks, sest et ta süda isa arvamise vastu kõneles.

Et temal kord ka ema olnud nagu neil poegadel, keda ta leinas, seda ta ju ei teadnud.

Kui Naimak sel ööl tuppa tuli, magas Pertula, surnud saarmas süles.

Vastutulelikkus.

Prantsuse kirjanik Tristan Bernard.

Ehk mäletab veel keegi vargust, mis teostati veebruaris 1920 St. Germainist tulevas kiirrongis. Tol ajal ei äratanud juhus küll erilist tähelepanu. Raudteevargused ei olnud veel moes ja pealegi oli publiku tähelepanu peaaegu täielikult pööratud rahaasjanduse kriisile.

Kuid üks hommikleht tõi teate suurema kõmuga. Parunitar de H. . . oli jäänud tukkuma omas osakonnas, milles, juba St. Germainist saadik, oli veel kaks noort inimest, kuid talle ei olnud meelegi tulnud vaadelda paarikest tähelepanelikumalt. Jõudes St. Lazare'i jaama olid mõlemad noored inimesed kadunud, kuid samuti ka parunitari käsikott. Selle sisu koosnes peaaegjalikult ehetest ja pangapiletitest.

Sanal päeval, mil sündmus sai teatavaks avalikkusele, teatas end kell kümme enne lõunat parunitar de H. . . Hermes'i kassahoidjale. See ühisus tegutseb peaaegjalikult raudteevarguste kinnitustega ja on üürinud Haussmanni boulevardil suursuguses majas kolm korda.

Noor daam viidi kassahoidja ette ja nimetas nime ja seisuse. Ta näitas ette ajalehe artikli, mis teatas ta õnnetust. Ühtlasi näitas ta ette kinnituspoliisi, mille oli sõlminud kaheksa aasta eest ühisusega. Ametnik seletas täitsa ametlikult, et tema arvates asi on väljaspool kahtlust ja et raha talle välja makstakse ilma raskusteta.

„Jah, kuid millal?“ küsis külastaja. „Mu käsikotis ei olnud ainult ehted, vaid ka pakk pangatähti, kogu mu praegune, lahtine

omandus. Võtsin selle alles eile pangast välja, kuna tahan täna Nizzasse sõita. Mu koht magamisvagnis on juba reserveeritud.“

„Teile saadetakse summa järele,“ ütles kassahoidja teenistusvalmilt. „Kiirustame asja igas suhtes. See sünnib ühisuse huvides, et maksame klientidele raha võimalikult kiirelt välja, sest nad jutustavad siis tuttavate ringkonnas, et meie ei kasuta põhikirja selleks, et viivitada kinnitussumma väljamaksmisega. Kuid teatavad formaliteetidid on igatahes tarvilikud ning see võtab kaheksa päeva aega.“

„Kaheksa päeva!“ kordas noor daam, kes näis meeletu. „Kas ei ole võimalust neid formaliteete lühendada?“

„Võite olla kindel, armuline proua, et meie ei jäta midagi tegemata, et teile vastu tulla. Ehk võime asja kahe päeva võrra lühendada. . . .“

„Kui ebameeldiv!“ ütles noor daam uuesti. „Ja ükski mu perekonnaliikmetest ei ole praegu Pariisis! Kas ei saaks ma kõnelda direktoriga?“

„Juhtiv direktor on praegu omas büroos. Kõik, mis-teha võin, on, et saadan teid tema juure.“

Direktor oli väga elegantne härra, mitte just noor enam, kuid ka mitte vana. Ta mustad, varakult värvitud juuksed olid tagant ette kammitud ning kroonisid ta pead kunstniku viisil. Oma ametnikkude vastu oli ta kaunis käre, klientidele tuli ta väga armastusväärset vastu. Ta kuulas külastaja ära ja vaatas siis poliisi. Parunitar ei olnud

Soovitame suitsetajaile kõrgeväärtuslisi **A/S. „LAFERME“** paberosse ja tubakaid.

kaasa võtnud kviitunge sissemakstud preemiade üle, kuid kassahoidja tõttas kinnitama, et need maksutähtjaks alati makstud olla.

„Et teile tõendada meie ühisuse head tallet,“ ütles nüüd direktor vastutuleliku näeratusega, „saadan teile täna õhtupoolel 45.000 franki kätte.“

„Hea,“ ütles parunitar, „hea. Telefoneerin oma majahoidjale, et ta avab korteri, sest mu teenijaskond on juba Nizzasse sõitnud. Ootan kodus teie käskjalga.“

„Peate andestama, armuline proua, et pean valmistama teile neid väikseid ebamugavusi,“ ütles direktor.

„See ei tähenda midagi,“ vastas parunitar. „Tahtsin küll veel teha sisseostusid. Pean nüüd õiendama ainult kõige tähtsamad asjad, see on kõik.“

„Teie ei ole siis mitte täielikult rahul?“ küsis direktor.

„Siiski, siiski,“ vastas noor daam, mitte täitsa veenvalt.

„Oodake, oodake. Kuidas seda teha, et need ebamugavused saaks kõrvaldatud? Härra Mingon,“ ta pööras nüüd kassahoidja poole, „on teil nii palju kassas, et daamile summa kohe välja võite maksta?“

Kassahoidja kaalus.

„Võiksin anda tšeki. Armulisel proual oleks siis veel aega küllalt seda ennelõunat lunastada.“

„Või teie saadate kellegi teise sellega panka . . .“

„Oh, ma lähen ise,“ ütles parunitar.

„Ei ole sugugi vajalik, et end vaevate, armuline proua, pank on viis minutit eemal. Saadame sinna teenri ja vahepeal valmistab härra Mingon vastuvõtutõenduse.“

Parunitar jäi direktoriga üksi ja kirjeldas talle oma avantüüri, jutustas, kuidas ta varsti peale väljasõitu magama jäi ja kirjeldas siis oma ehmatusi St. Lazare'i jaamas, kui märkas käsikoti puudumist. Vaevalt oli ta sellega lõpule jõudnud, kui kassahoidja tuli tagasi pangatähtede paki ja vastuvõtutõendusega, millele parunitar pidi alla kirjutama. Madam de H . . . kirjutatas alla.

„Olen seekord ettevaatlikum,“ ütles ta, kui pistis rahatähed käsikotikesse.

Siis jättis ta jumalaga, tänades mõlemaid härrasid mitu korda.

„Vaadake, nii võidame kõige paremad seltskonnakihid ühisusele,“ ütles direktor kassahoidjale. „Vähe vastutulelikkust õigel silmapilgul mõjub rohkem kui kõige kallim reklaam!“

Õhtupoolel töid õhtulehed täiendavaid teateid raudteevarguse üle St. Germainis. Kui kassahoidja avas oma lehe, mis talle toodi tavalikult kell neli büroosse, kargas ta äkki toolilt. Parunitar de H . . . andis täpselt üles, mis talt oli varastatud: mitmesugused ehteasjad, pakk pangatähti, kirjatasku. Kirjataskus oli muu seas poliisvarguse vastu.

„Kuidas seda mõista?“ pomises kassahoidja endamisi. „Ta esitas täna hommikul poliisi meile!“

Ta võttis lehe ja viis selle direktorile.

„Kuidas seda mõista?“ küsis ka see.

Tas ärkas ebaselge, kuid väga rahutu kahtlus.

„Ärge sellest esialgul kõnelge, härra Mingon. Kas mu auto on ukse aas?“

„Ma arvan.“

Kümme minutit hiljem. Direktor astub majja, mis kinnituspoliisis on nimetatud parunitar de H . . . aadressina.

„On madam de H . . . juures keegi kodus?“

„Muidugi,“ vastas uksehoidja naine, „vaene daam on täitsa murtud õnnetusest, mis teda eile tabas. Nüüd on arst ta juures. Ta on väga haige.“

„Kuid ta käis täna enne lõunat väljas?“

„Mis te arvate! Ma ei tea, kas ta täna üldse voodist on lahkunud. On väga küsitav, kas temaga üldse rääkida saate.“

Direktor sai siiski parunitariga kõnelda ja konstateeris, et see väga oli muutunud. Ta oli nüüd vähemalt kümme aastat vanem ja palju väiksem ja ükski joon ei tuletanud meeldivat daami meele, kes külastanud direktorit enne lõunat.

Ühisus ei teinud aga raskusi ja maksis uuesti täieliku kinnitussumma, seekord ehtsate ohvrile. Usun siiski, et võin oletada, et härra direktor poole summast omast taskust maksis. Temale oli kõige tähtsam, et asi ei tuleks avalikuks.

Mitu korda mõtles ta veel tasase kurva-meelsusega noore kelmi peale, kes ei olnud rahuldunud sellega, et varastas raha ja ehted, vaid kes lasi need asjad veel kinnitusseltsil välja maksta. Tal oli hea esinemine ja osavus ning meeled kindlus, millega ta võltsis poliisi allkirja vastuvõtutõendusele, oli üllatav. Ta oli seda vist varem harjutanud, enne kui asus teele kinnitusseltsi.

„Siiski,“ arvas direktor ühel päeval kassahoidjale, „kui oleksin jäänud selle juure, et saadan raha korteri . . .“

„See oli ju hea reklaam ühisusele, et kliendile raha täpselt välja makstakse.“

„Ja kui nüüd järele kaaluda, et meie sellest siiski mingisugust kasu ei saanud . . .“

Direktor rehkendas järele, et see naine

talle — talle isiklikult — oli läinud maksma 25.000 franki, palju, väga palju raha veerandtunnilise — ja neetud veel kord — täitsa süütu vestluse eest!

Ajakohane äritegija.

Nõukogude Vene kirjanik **J. Gurevitsch.**

Varvara Pavlovna, kübaraäri omanik, võttis riulilt tore kübara ja ütles:

„Armuline proua, siin on teile midagi erilist. Olen ta hoidnud eriti sellise ilusa pea jaoks kui see teil on. Silmitses enast kord peeglisse, palun. Ah, võite vaevalt kujutella, kui raske meil on peent kübarat müüa mõnele proletaarlasenaisele, kellele õrnad siidipaelad ja ilustused täpselt sama hästi sobivad kui sadul seale. Suurepärase, armuline proua, ülitore!“

„Ja kas see kübar ei tee mind vanaks?“

„Aga kuidas see võimalik on. See luulelik väike pael tõstab teie kauni näo esile, kuigi ta erilist ilustust enam ei vajagi. Ah, selle kübara juure sobib tore tõld, millel kaks kimlit ees on.“

„Jah, see oli kord . . . mul oli kõik. . .“

„Tuleb tagasi, jah! Mäletan veel selgesti teie inglise kaeshi. Tulite harilikult oma härra abikaasa adjutandi seltsis siia.“

„Teie mäletate veel seda?“

„Tõesti! Oli ilus ja noor härra!“

„Ja jah, Tsarskoje Seloo, revolutsioon. . . Laste haiguse pärast pidin kahjuks siia jääma, muidu oleksin Pariisis. Önn veel, et minu mees on „Neptomis“ koha saanud.“

„Kassa, andke kviitung nelja tservoonetsi vastu. Teile kui vana hea aja kundlele annan kübara peaaegu oma hinna eest. Nägemiseni!“

— — —

„Seltsinaine, annan teile midagi erilist. Kui hea meel mul on, et võin teile müüa

kübara. Ometi viimaks võime laiemaid rahvahulke lugeda oma kundedeks. See kübar sobib teie proletaarlasekehale imetaolikult. Tunda on kohe laie põlde ja vabrikute sügavusi. See moonilill on otsekui sümbol. Ja kuidas see sinine pael sobib, seltsinaine, tuletades meelde kogu vabrikukorstnast tõusvat suitsu. Vaevalt oskate seda kujutella. Ja ilustus sõnasõnaline mõttepilt uuest kultuurist. Vana neetud aja aastate jooksul jäid mulle kodanlaste puuderdatud nukud ja naised otse vastikuks!“

„Ja see kübar ei tee mind vanaks?“

„Mitte kõnetki! See luulelik pael tuletab meelega revolutsiooni ja annab teile tõsise võitlejanna näoilme. Selle kübara juure sobib mõni suur demonstratsioon ja meelevaldus.“

„Demonstreerisime alles hiljuti.“

„Ja demonstreerite veel enam. Nüüd sünnib seda tihti. Mäletan veel, kui te veel käisite käsikäes seltsimees . . .“

„Madrusega, kas seda veel mäletate?“

„Ja kuidas veel! Selline ilus poiss! Revolutsiooni ilu ja uhkus. Aurikult „Avroora“ mis?“

„Ei suurtükipaadilt „Leitnant Schmidt“.“

„Palun — neli tshervoonetsit.“

„Oo, nii kallis?“

„See on erandlik hind töölistenaistele, kuna „Neptomi“ naised kuus maksavad. Proletaarlaste naistele müün ma peaaegu oma hinna eest. Täna väga . . . Palun . . . Nägemiseni!“

Soovitame suitsetajaile kõrgevärtuslisi **A/S. „LAFERME“** paberosse ja tubakaid.

Hädad ja ohked.

Austria kirjanik **Jo Hauns Röster.**

1. Naine.

Pauline on haige.

Pauline tunneb pisteid rinnas, seljas, kõhus, igalpool.

Paulinel on 39,8 kraadi palavikku.

Aga Pauline on tragi naine.

Pauline pigistab hambad kokku. Keedab, peseb, triigib. Puhastab mehe kingad. Puhastab laste ninad. Nõelub sukad. Tõuseb igal hommikul kell kuus, et kohvi õigel ajal valmis oleks. Et tuba soe oleks. Et laud oleks kaetud. Et piim oleks toodud. Ja värsked sai. Ja ajaleht. Ja ülikond puhastatud. Ja külm vesi pesukausis. Ja leige vesi hambapuhastuseklaasis. Ja pasta hambaharjal. Ja kraenõöp omal kohal. Ja igal pool kõik mis vaja tehtud, kui Paul, tema mees, kell kaheksa laisalt voodist tõuseb.

Aga vaevalt on Paul voodist väljas, kui ta juba toriseb:

„Kus on siis täna jälle saapahaak? Kõike ikka vaja eraldi ütelda. Teie naised ei mõtle ka millelegi!“

Sealjuures jääb Pauline ikka haigemaks.

Külmavärinad raputavad ta keha.

Piirita väsimus teeb ta jalad raskeks; pesitseb ta kuklas, ripub ta silmis. Kael hakkab tund tunnilt ikka enam valutama, nii et ta veel vaevaga saab rääkida. Aga ta on tragi naine ja punnib haigusele vastu. Ainult väsinud on ta, hirmsasti väsinud.

Mis sul siis juba jälle on häda?“ küsib

Prof. Voldemaras,
Leedu endine peaminister-
diktator, saadeti Kretingi
maakonda ašumisele.

Paul ja laseb enesele juba mitmenda tassi kohvi valada.

Pauline ei vasta.

Mis peabki ta ütleva? Kas peab ta oma mehe südame ilmaaegu raskeks tegema? Peab ta teda murega koormama? Sellepärast ei ütle ta midagi. Ta teab ka, et mees talt vastust ei ootagi. Temal on juba jälle teised mõtted:

„Täna tulevad Kraused kohvile. Et kõik hästi korras on!“

„Jah, Paul.“

„Ja siis tuleb aknaeesriideid korraldada. Ja minu sinisel ülikonnal puudub nõöp. Võiksid ka minu hallid püksid üle triikida. Samuti kaelaside. Kas pruunid sokid on nõelutud?“

„Veel mitte, Paul.“

„Veel mitte? Jah, mis sa siis kogu päeva õieti teed? Mina teen büroos päev otsa palehigis tööd ja naised ei tee midagi.“

„Paul, ma ei ole üsna terve.“

„No vaata veel. Pirtsakas oled, muud midagi. Mis sul siis õieti on?“

„Ei tea õieti.“

„No näed. Pead aga rääkima. Ega minugi tervis pole korras. Olen kogu päeva haige. Kas ma midagi räägin?“

„Mul on üle 39 kraadi palavikku, Paul.“

„Minul on ka palavik. Palju enam. Üle 50 kraadi. Aga kas mina võtan kord termomeetri? Kuna teil midagi teha ei ole, siis istute ja pistate termomeetri igasse kohta. Võin sulle kuuks arsti tellida. Miks ei abiellunud sa mõne arstiga?“

„Jäta, Paul, küll asi läheb juba paremaks,“ hakkab Pauline tasakesi nutma.

Nüüd aga lõpeb Pauli kannatus.

„Pisarad, pisarad?“ kargab ta jalule.

„Need puudusid mul veel täna hommikul! Mitte ajalehtegi ei saa rahulikult lugeda. Saan alles siis rahu, kui sured. Haige naine majas, kogu majandus on sassis, igalpool puuduvad nõöbid, õhtupoolel tulevad külalised, mul on palavik, jah, jookse, kas või metsa! Aga seda võin sulle ütelda, naine: kui ma õhtul tulen ja kõik ei ole korras, siis pead mind kord tundma õppima!“

Ta võtab kübara, pistab valmistatud võileivad taskusse ja läheb ametisse.

Õhtul koju tulles kirub ta juba kogu tee:

„Selle asemel, et kodu jõudes rõõmutunda, tuleb nüüd jälle vihastada. Olen kindel, et

mu kodukingad veel ahjukappi pole sooja pandud. Aga oota, küll ma sulle näitan!"

Ja tõsi, kingad polnud mitte ahjukapis. Sest Pauline, tema naine, oli — — vaevast võib seda võimalikuks arvata! — — tunni aja eest surnud.

"Muidugi," ei jõudnud Paul ütlemata jätta, kui pisarad temale silmi tõusid, "aimasin juba, et mind kodus jälle pahandus ootab!"

"Ja ikka veel mitte parem?"

"Parem? Vaevast saan veel hingata. Lämpun. Ja nina on vist küll juba verine. Mine või hulluks! Ikka mina haige. Sina mitte kunagi!"

Selle juures aevastab ta.

Kohkudes hoiab ta hinge kinni.

"Kas kuulsid? kuulsid? Aevastused ka veel! No nüüd on kardetav haigus. Minu vanaema on sellesse surnud. Ta on nii kõ-

Auvärv sadamas,

peatollihoone ees, kus maabus Poola president prof. I. Moscicki. Üleval on näha Poola riigivapp.

2. Mees.

Eerikul on nohu.

Eerik on suur, tugev mees. Kaalub vähemalt 180 naela. Tugev spordimees. Kogu päev heas tujus. Alati lõbus. Aga kui Eerikul kord suur varvas valutab või teda habemeajamise juures kratsitakse, või tal koguni nohu on — —

Ja Eerikul on nohu.

"Emma!" Emmaaaaa!" hüüab ta naist.

"Mis on, mees?"

"Midagi. Kus sa siis alati oled? Mina olen ju haige!"

vasti aevastanud, et seda poole kilomeetri taha kuuldud. Mina suren ka sellesse. Küll näed. See on pärivus."

"Aga Eerik! Ära räägi rumalusi!"

"Mis tähendab rumalusi! Ole sina suremas nagu mina. Te räägite ja räägite ja minul on nohu!"

"Atsihh! Näed juba jälle!"

Naine teab selle vastu rohtu.

"Kui sa minuti jooksul veel aevastad, loobun ma uuest suvekübarast."

"No jah, see oleks kena. Pane tähele!"

Soovitame suitsetajaile kõrgeväärtuslisi **A/S. „LAFERME“** paberosse ja tubakaid.

Ja Eerik katsub veel aevastada, aga seda ei tule enam.

„Nii imelik,“ imestab ta, „aga nii on see alati. Olen õnnetu mees. Nüüd ei saa enam aevastadagi. Aga pea valutab mul. Hirmsasti.“

„Aga sul pole ju palavikku,“ rahustab Emma.

„Ei ole palavikku — mõõda! Minul ei ole palavikku!“

Emma paneb talle termomeetri kaenla alla.

Eerik ootab kannatlikult.

„Noh?“

„37,4 loeb Emma.

„Näed nüüd, ikkagi palavik. Mul on tuldse veider tunne. See on midagi muud. Võib olla kopsupõletik. Kas pean kutsuma arsti. Varem on parem. Emma, too arst!“

Emma läheb.

Emma tuleb arstiga tagasi.

Aga —

— — seda ei võiksvõimalikuks arvata — —
Eerikistub kahesõbraga lõbusas tujus laua juures ja mängib kaarte. On terve nagu purikas.

10. ja 11. augustil külastas Poola Vabariigi president prof. I. Moscicki Eestit. Meie pildil president I. Moscicki (X) peale maaburnist sadamas sammub mõõda aukompaniist. 1. Kindral Jonson, 2. välisminister Lattik, 3. kolonel Glogovski, presidendi sõjaväelise kantslei juhataja, 4. riigivanem O. Strandmann, 5. sõjaminister O. Köster.

Unes.

Jakob Litv.

Enam kui poolsada aastat juba
Rohistub üks ununenud haud,
Hävinenud on ka maja, tuba,
Kus mu kalli tappis rõugetaud.

Eluvõitluses ja unustuse udus
Tumestus ta kuju, vaateläik,
Nagu võrgu silma ette kudus
Mulle vaevarikas elukäik.

Aga nüüd kord armsas õhtuvilus
Tuli ta mu vastu metsateel,
Oli sama priske, noor ja ilus.
Huulil naeratus ja rõõmus meel.

Nagu oleks tulnud joostes ruttu,
Nõnda punas tema pale sääl,

Minuga ta algas kohe juttu —
Kandle maheduses kõlas hääl:

Minu arm, ju palju aega läinud,
Kui mind matsid hauda silmavees,
Sellest saadik olen ma su kaasas käinud,
Olin sulle elujuhiks ees.

Puhus elutorm su vastu vinge
Ehkkui rõõmukarikast sa jõid,
Hüüdsin nendest helid sinu hinge,
Mis sa hiljem jälle lauluks löid.

Kui ka ilm su varjukülgi vaatab
Hukka mõistes, ära kohku veel,
Minu vaim sind senikaua saadab
Kuni oled juba viimsel teel.

Unustatute saar.

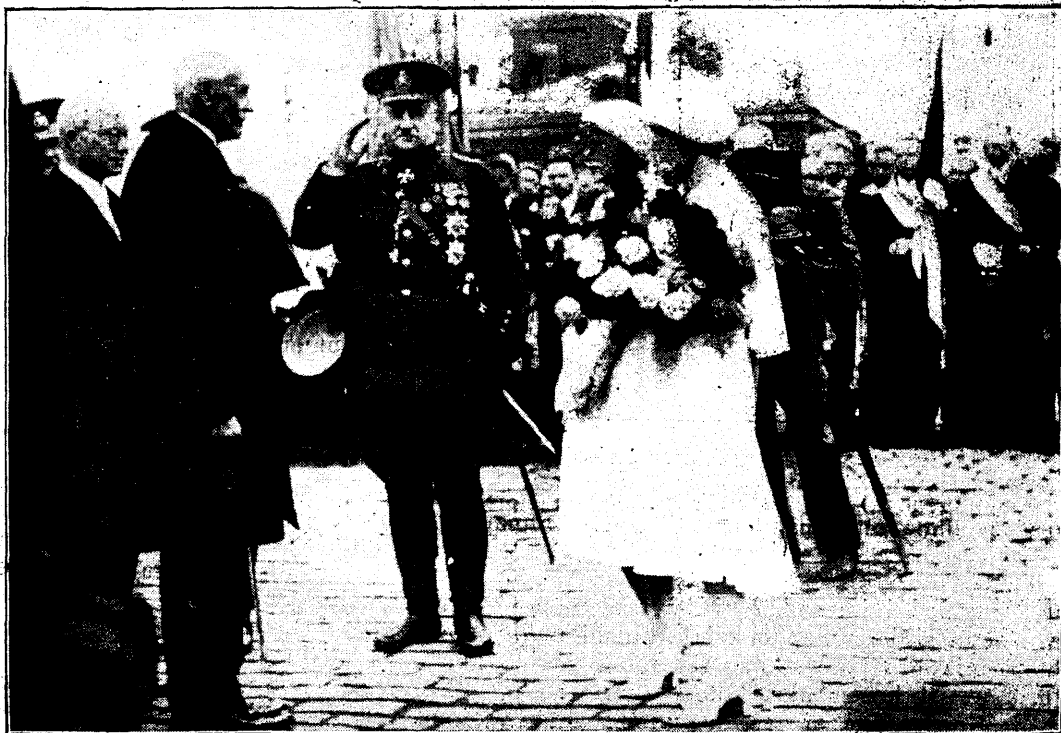
Ameerika kirjaniku **George Barr'i** romaan.

9

„Kel ei ole sõjariistu, tulgu minuga,“ karjus ta neile.

Inimmass oli jooksul muutunud pikaks, peeneks ahelaks. Vaevalt mõned tosinad mehi seisis Percivali taga, kui ta astus tööriistadekuuri. Ta avas osavasti varjatud ukse.

kohe enne laevatehaseid, ja võisid näha üle järve, ilmus nende ette imelik pilt. Mõtt-sadama muidu nii vaiksed veed kohasid valges vahus vastu kallast. Orkaanitaoline äikesetuul piitsutas veepinda ja tekitas seal laineid, mille harjad olid vahused.

Kooliõpilaste esindajad 1. ja 2. tütarlaste gümnaasiumi õpilased Salme Leò ja Elsa Malling annavad president I. Moscickile kimbu valgeid ja punaseid roose. Presidendist pahemal riigivanem Strandmann, paremal sanitar-kindral Dr. Lossmann.

Oli Crust leidnud relvade peidupaiga või mitte? See oli nüüd suur küsimus. Kogu asunduse saatuse olnes sellest.

Percival valgustas kartliku südamega haigutavat avaust, kuid kõik oli seal nagu viimati. Kiiresti jagas ta relvu ja laskemoona meestele ja tormisammul jatkas väike trupp oma teed, olles suurenenud mõne järeljõudnu poolest.

Kuni kaldale varjasid puud väljavaadet järvele. Kui nad lahkusid metsaservalt,

„Marion“ lamas veel ankruplatsil, nagu kõik nägid esimesel pilgul, kuid nähtavasti juba ärasõiduks valmis, sest tuules kiikus väike eespuri ja meeskond seisis tagumise masti juures, nähtavasti valmis, et käsu peale tõsta besanipurje. Oodati arvatavasti tuule vähenemist, kuid oli veel teine viivituse põhjus, nagu Percival mõistis, kui ta pilk purjekalt kaldale tagasi pööras.

Mitte kaugel laevatehastest, mõne puu varjus, seisis lootsik aerutajatega ja seal

Soovitame suitsetajaile kõrgeväärtuslisi **A/S. „LAFERME“** paberosse ja tubakaid.

Poola president väljub raekojast.

Vasakult paremale: välism. pol. os. juhataja dr. Leppik, E. Maaomaval. Liidu esimees R. Kuris, president Moscicki, linnavolikogu juhataja A. Rei, linnaapea A. Uesson.

kõrval mõned inimesed. Kui Percival mõne madrusega sinnapoole jooksis, kuulsid nad läbi tormikohina meeste ja naistehääli segiläbi. Lärmist kostis üks, kõle ja kõrge:

„Ei, Mooses, ma ei sõida mitte. Jään parem elu ajaks siia.“

Meestehääled, ainult üminana kuuldavad, näisid teda julgustavat, kuid vähese tagajärgega, sest naine, saadetud teistest, taganes aeglaselt kaldä poole.

Percival ja ta saatjad ei jäänud tüli lõppu ootama, vaid tormasid rühma poole.

„Käed üles!“ hüüdis ta ja sihtis madrusid paadis.

Kaks kuulasid käsku, kuid kolmas katkus aeruga lootsikut eemale tõugata. Percivali revolvi suust tõusis hele leek, järgnes tugev kärgatus ja madrus lasi käe vahutüüdega langeda.

„Võtke nad paadist välja ja aheldage nad!“ käskis Percival mehi oma taga. Siis astus ta reisijate rühma juure, kes ikka veel üheskoos seisis peale ühe, kes katsus metsa põgeneda.

„Seisa!“ hüüdis Percival. „Võtke see

mees kinni! Ta tahab ära joosta! Kes see on? Ah, härra parun Varenne, saare uus kuberner, kes tahab öise uduga plehku panna! Siduge ta käed kinni, viige nad kõik ühte majja ja valvake neid hoolega. Näeme hiljem, mis nendega peab sündima. Nüüd on meil tähtsamat teha.“

Kui oli kindlusele jõudnud, et ta käsud täidetakse, pööras ta lootsiku poole.

„Vajan nelja aerutajat ja nii palju mehi relvadega, kui mahub lootsikusse,“ ütles ta. „Tahame teha Manuel Crustile külaskäigu. Arvatavasti lastakse meie peale, sellepärast ei tarvitse ükski kaasa tulla, kes ei taha.“

Vahepeal olid peaaegu kõik asundusest tulnud mehed ühinenud Percivaliga. Igatüks tahtis kaasas olla, kas relvadega või ilma. Lõpuks valis Percival kaksteistkümmend madrust, kellele lasi anda relvad. Nende saatel läks ta lootsiku juure.

Kuid ta ei saanud lootsikus aset võtta. Orkaan oli vahepeal nagu käsu peale vaikunud, tumedad pilved taevast olid muutunud kahvatult kollasteks. Loodus vaikis, ja see vaikus oli hirmuäratavam kui endine

torm. Loodusejõud näisid puhkavat, et siis uuesti alata. Uus möll tuligi, kuid sealt, kust seda ükski ei oodanud.

Percivali poolt väljavalitud meeskond ei olnud veel lootsikuni jõudnud, kui see aeglaselt tõusma hakkas. Järve veepind tõusis, nii et mehed kaldal, ennekuigi märkasid, seisid vees. Nad ei hoolinud aga sellest, sest imelik vaatamäng avanes nende ees. Purjekaldus küljeli, litsutud ankrukettidest. Kaldalt nähti, et laeva meeskond meeletlise kiirusega hakkas ankrukette vabastama. Kuid mitte see ei hoidnud pealtvaatajaid põnevuses. Kuna nad vahtisid üle veepinna, oli tulnud äkki elu „Doraine“ sisse. Suure auriku vrakk ajas end aeglaselt ja värisedes üles ja inimesed kaldal ei võinud enam kahelda, et ta ujus. Kõikuvad ja värisuvad lained libistasid ta haua juurest järve keskele.

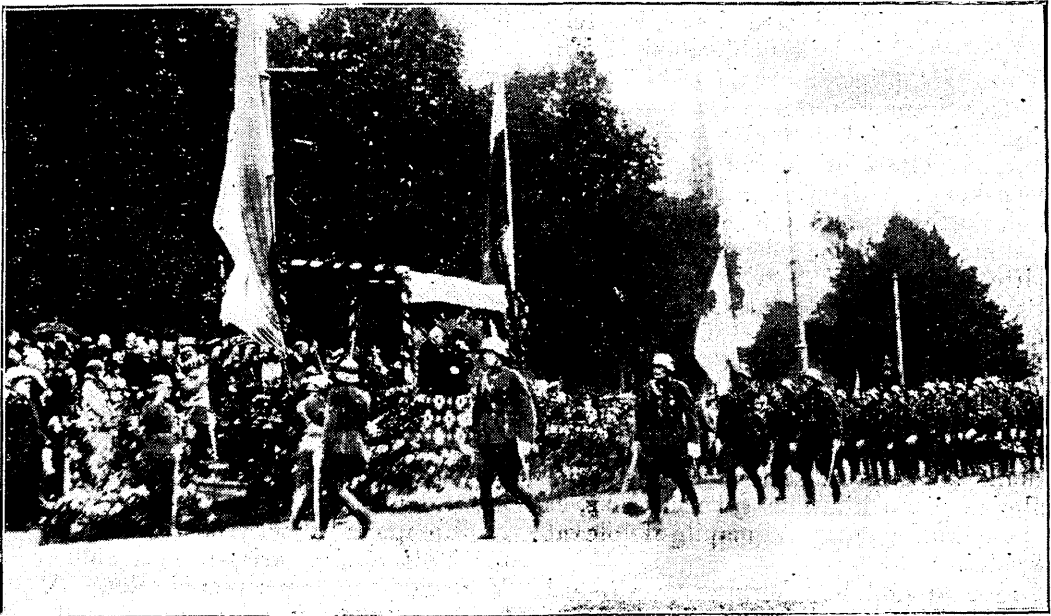
Samal silmapilgul täitus õhk müra, kära ja praginaga, nagu oleks mürisenud kõu, kuid see kestis kauemini. See ei tulnud taevast, vaid kaljuväravalt lõunapoolisel kanalisesõidul, ja kui kõigi pilgud sinna pöör-

dusid, tundsid nad ära põhjuse. Seal, kus veel hiljuti olid tõusnud kaks püstloodis seina, olid nüüd äkilised mäeveerud. Värv oli sisse langenud ja hiiglasuured kaljumassid täitsid kanali täielikult.

Ühtlasi algas orkaan kahekordse ägedusega. Ta haaras tumeda vraki ja pööras ta ringi. Vana auriku liikumine muutus kiiremaks. Järve veepind, nähtavasti järvevärisemisest või tormilaintest tõstetud, langes kiiresti ja üleaurune vesi voolas õudse kiirusega „Doraine“ enese järele, tõmmates, kanali kaudu avamere poole.

„Doraine“, kuigi surmavalt haavatud, näitas viimase silmapilguni oma visa tublidust. Ta vajus aeglaselt, tolli viisi. Järv oli sel kohal väga sügav. Mõne minuti pärast ei paistnud mõlemast laevast enam mastitippugi. „Doraine“ oli enne hukkumist kihlanud end järeltulijaga, ja selle hauda kaasa viinud.

Percival oli esimene, kes vabanes halvavast ehmatusest, mis valdas pealtvaatajaid kaldal, kes vaatlesid tardunud silmil sündmusi järvel. Enne kui must koloss oli jõudnud abitu „Marionini“, oli Percival, saadetud mõnest madrusest, lootsikusse karanud.

Suur paraad Vabadusplatsil.

Poola presidendi külaskäigu puhul korraldati esmaspäeval, 11. aug. Vabadusplatsil kaitseväe ja kaitseliidu paraad, mis oli suuruselt esmakordne Eestis. Sellest paraadist võtsid osa 4000 kaitseväelast kõigist väelikeidest lippudega ja üle 2000 kaitseliitlase ja naiskodukaitsega, samuti lippudega, ratsaväe kindrali G. Jonsoni üldjuhatusel. Meie pildil kaitsevägi sammub mööda külaliste tribüünist, millel aset võtnud Poola president I. Moscicki, riigivanem O. Strandmann ja teised auvõõrad.

Järgnedes voolule oli „Doraine“ nina purjeka poole pöördud. Selle tekitl kostis metsik kisa. Katsuti kabuhirmu kiirusega ankruid hiivata. Kui see õnnestus, oli liig hilja. Inimesed kaldal kuulsid tumedat kokkupõrget ja „Doraine“ terasnina puuris end purjeka pehmesse puukehasse. Koos sõitsid mõlemad laevad, vägev koloss ja väike purjek, põhjapoolse kanalisuu kalda poole.

Nad ei jõudnud aga selleni. Purjek oli esimene, mis kadus sulisedes laintesse. „Do-

Kantud samast voolust, mis ajas „Doraine“, libises lootsik noolkiirelt mõlemate laevade poole.

Mahajääjad vaatasid neile tühjade, mee- leheitliste pilkudega järele. Nad teadsid, et „nende laeva“ lugu oli lauldud, mis neid oleks päästnud.

Kuid äkki äratas uus vaatamäng nende tähelepanu. Lipumäel oli tõusnud tulevihk ja haihtus kõrgel õhus punaste ja roheliste tähtedena. Järgnes teine, siis kolmas, lõpuks

Soovitame suitsetajaile kõrgeväärtuslisi **A/S. „LAFERME“** paberosse ja tubakaid.

terve ilutulestik. Viimased sädemed kustusid sel silmapilgul, kui purjek kadus järve.

Inimass seisis arusaamatuses, kuid Mott tungis ette ja vehkis metsikult kätega.

„Hurraa!“ karjus Mott kaugele ulatava häälega. „See oli Platti signaal, et teel siia on aurik. Triggeri saar on maailma poolt avastatud!“

14.

„Marioni“ pardal.

Kui Marion Venor läks tädiga tema järelle nimetatud purjekale, et seda vaadelda, ei saanud ta lahti tundmusest, et mitte kõik ei olnud nagu pidi olema, ilma et oleks suutnud selleks kindlaid põhjendusi leida. Mrs. Vanderlip oli kahvatu ja vaikiv, nagu oleks teda rõhunud salahirm. Purjeka pardal oli rohkem inimesi kui Marion arvanud, sest ta uskus, et sellele oli jäetud ainult väike valvemeeskond. Allister, kinnise, sünge välimusega shotlane, võttis juhtimise oma peale ja ei lahkunud mõlema daami juurest ka siis mitte, kui mrs. Vanderlip peale ülevaatuselõpetamist seletas, et tahab jääda kajutisse ja välja puhata. Noorel preilil oli aga rutt laevalt lahkuda ja kui ta seda soovi avaldas, sai ta esimest korda aru, et midagi sündis, millest ta midagi ei teadnud ja nähtavasti ka midagi teada ei tohtinud. Ta püüdis shotlase ja tädi vahel vahetatud kokkuleppe pilgu kinni ja sai vastuseks, et tuleb lootsikut oodata, silmapilgul olevat kõik kaldal.

„Mis see tähendab?“ käratas ta Allisteri peale. „Teati ometi, et jääme siia ainult lühikeseks ajaks.“

Mrs. Vanderlip muutus veel kahvatumaks ja langetas silmad õetütre uurivate pilkude ees. Siis ajas ta end püsti, nagu olles otsusele jõudnud, ja andis shotlasele märku lahkuda.

„Tahan sulle kõik seletada, Marion,“ algas ta, kui oli noore tütarlapselga üksi jäänud. „Olen otsusele tulnud, nagu mõned teisedki meist, et lahkume sellelt hirmsalt saarelt laevaga, sest ma ei tea, millal ja kas üldse tuleb uus juhus. Ja sa pead kaasa tulema. Varenne on seda kõik korraldanud ja meie võlgneme talle selle eest tänu.“

„Varenne!“ hüüdis lady Marion. „Mida võis ta korraldada? Ta ei ole ju laevas käsuandja!“

„Saare kubernerina on tal sellekohane võim,“ vastas mrs. Vanderlip. „Sellest keelduti aga ja sellepärast tuli tal salateid kasutada. Maksame kõrget hinda ülesõidu eest,

mis tuleb kasuks saare elanikkudele, kui neile hiljem järele tullakse.“

„Ja sa oled nõus Varenne salateedega?“ hüüdis Marion ägeduses. „Häbenen sinu eest, tädi Aurelia. Mina kaasa ei tule. Mis tahate teha, on ääretu alatus meeste vastu, kes elitasid laeva kuudepikkuse vaevaga.“

„Millega vist arvad esimeses jões Percivali?“ vastas vana daam. „Ütle seda otsekohe välja.“

„Mispärast mitte?“ vastas lady Marion kergesti punastades. „Tal on olnud töös lõviosa. Kuid sellest ei maksa kõnelda. See ei või olla su tõsi, et tahad lahkuda nii salakavalal viisil. Kaalu veel kord, tädi, see ei ole sinu vääriline tegu.“

„Olen kaua küllalt kaalunud,“ vastas mrs. Vanderlip, „ja mu otsus on vankumatu. Ka ei või meie enam tagasi minna.“

„Mis sa sellega arvad?“ küsis Marion äkiliselt. „Ma ei ole veel nõusolekut avaldanud, et kaasa sõidan.“

„See ei aita, kui keeldud,“ vastas mrs. Vanderlip kergelt, ebakindlal häälel. „Sind ei lasta enam maale.“

„Nii siis, mind tahetakse sundida kaasa sõitma?“ hüüdis ta ägedalt. „Ja selleks andsid sa nõusoleku? Kuidas sa võisid!“

Vana daam langetas süüdlasena silmad.

„Ära ole vali, Marion,“ ütles ta. „Sa tead, kui hirmus oli mulle see etu. Lootsin nii väga, et pääsen selle laevaga minema ja olin igaks rahaohvriks valmis, kuid mister Mott tõmbas kriipsu läbi arvest. Kui Varenne mulle oma plaani seletas, kõikusin ka uua seda pead sa uskuma, kuid lõpuks jäin kiusatusele alla.“

„Kuid mina!“ hüüdis Marion mõrudalt. „Milleks tõmbasid mind sellesse häbiväär-sesse komplotti?“

„Ma ei võinud sind siia üksi jätta,“ vastas mrs. Vanderlip, „nende inimeste keskele. See mõte ei oleks mind magada lasknud.“

Noor tütarlaps viskas uhkelt pea tagasi.

„Olen vana küllalt enese eest hoolitsemiseks,“ vastas ta. „Kui arvad mr. Percivali „nende inimestega“, siis võin öelda, et ta ei ole mulle midagi teinud ega teegi midagi. Igatahes näib ta ainus olevat, kes minuga ausasti mõtleb. Kui talle ütlesin, et tahan siit pääseda, hakkas ta kohe tööle ja ei puhanud enne, kui laev valmis.“

Mrs. Vanderlip kehitas väsinult õlgu.

„Minugipärast,“ ütles ta, „kuid jätkame selle. Sa mõtled homme, kui oleme merel ja kodumaa poole sõidame, hoopis teisiti selle asja üle.“ (Järgneb.)

Tõtt ja nalja.

öö.

Kaks hodjat-preestrit istusid öösel kesk kõr-
bet telgis pehmeil padjul ja vaidlesid elavalt
ühe korani koha üle —

Siis tungisid kaks röövlit nende juurde telki
ja võtsid neilt koranikäsikirja ning padjad.

Ehmunult ja vihaseft vaatasid preestrid rööv-
litele järele. Viimaks ütles üks neist:

„Vaidlesime praegu, milleks küll Allah on öö
loonud. Kirikuisad on — eks ole tõsi? — mit-
mel arvamisel, Imam Tevsik arvab: öö on loo-
dud korani uurimiseks; Abu Hadji aga õpetab:
ei, öö olla selleks, et inimesed magaksid. Nüüd
küsin ma sinult: millise hääle järele talitasid
need röövlid? Kui nad arvasid, et öö on korani
lugemiseks — miks võtsid nad meilt siis kirja
ära? On nad aga arvamisel, et öösel tuleb ma-
gada — miks varastasid nad meilt siis padjad?“

„Sõber,“ ütles teine preester, „silmanähtavalt
tulevad need röövlid kahest usukoolist. Üks
neist pooldab Imam Tevsiku veendumust, et
vaja on korani lugeda — tema võttis meie pad-
jad. Teine pooldab Abu Hadjit ja — võttis meilt
meie korani.“

Roda Roda.

Loodusesõber

viib oma külalise aeda ja näitab temale kaht
väikest puukest sõnadega:

„Igakord, kui ma olen teinud mõne suure
rumaluse, istutan ma selle igaveseks mälestu-
seks ühe puu. Mis Te selle kohta ütlete?“

„Suurepärane,“ vastas külaline, „aga ütlege
mulle vaid üht: Kust võtate Teie maa-ala nende
laidlaste metsade jaoks?“

Sihtkapitali paradokse.

Juba tulles koolitoast
noored saavad pensiooni —
vanad, kes on eluaja
ehitanud Eesti maja,
jättest pingutagu sooni,
jäägu ilma igast roast.

*

„Isa, mis tähendab õieti „rahuettepanek“?“
„Noh, see võib mõnesugune olla, tahvlit
shokolaadist kuni kalli kasukani!“

*

„Haa, sõlm taskurätikus! See peab Teile küll
vist midagi meele tuletama?“

„Ja muidugi. Et ma täna õhtuks teatripiletid
muretseksin ja oma naist teatri kojast kohtlek-
sin!“

„Millises teatris? „Estonias“, „Draamas“ või
„Tööliste teatris“?“

„Jah, selle olen ma unustanud!“

*

„Kustsaadik istub kuremägi?“

„Seismisest saadik!“

Kus leidub kõige enam lauljaid?

Saksamaa Lauljate Liidu aastaraamatust lei-
ame järgmised arvud. Lauljate Liitu on seal
ühinenud üle 15,000 meeskoori, kel on 582,000
lauljat. Kõige enam lauljaid leidub Saksenis,
nimelt 1543 koori 56,198 lauljaga. Sellejuures ei
ole kõik koorid veel mitte Lauljate Liidu liik-
med. Segakoore on Saksamaal vähe.

Kirsikivi.

Ooperi „Faust“ loojat Gounod külastas kord
keegi tema austaja ta villas St. Cloud's.

Teel läbi söögitoa, kus Gounod parajasti ei-
netanud, nägi daam taldrekul mõnda kirsikivi.

Ruttu võttis ta sealt ühe kirsikivi ja laskis
selle salamahti oma kindasse kaduda.

Kui Gounod mõni aeg hiljem daami külas-
käigu vastas, näitas daam temale ükelöödud
kirsikive, mida ta diamantide vahele raamituna
broshis kandis.

Naeratades ütles helilooja:

„Armuline proua, mina ei söö kunagi kirsse;
kõik kirsid, mis minu lauale tuuakse, sööb minu
teener!“

Eksitus.

„Härra Luik, Teie olete eeskujulik raamatu-
pidaja; aasta jooksul pole Te kordagi eksinud.
Selle tänuks annan Teile 100 krooni eriliseks
gratifikatsiooniks!“

„Härra shef, tõtt ütelda, olen ma ometi eksi-
nud!“

„Kuidas nii?“

„Olin lootnud gratifikatsiooniks 200 krooni!“

Gentleman.

Keegi külaline pöörab ühe teise härra poole
ja palub enesele ulatada moosi.

„Pöörake, palun, kelneri poole!“

„Vabandage,“ vabandab teine, „ma eksisin.“

„Kas arvasite mind kelneriks?“

„Ei, gentlemaniks!“

*

„Ema!“

Küsimustest tüdinenud ema küsib ohates:

„Mis sa jälle tahad?“

„Ema, kui neeger oma pruudile kirja kirjutab
ja ise selle juures nutab, kas sest sünnivad
siis tindiplekid?“

*

E m a (poega laites, kes koolist halva tunnis-
tuse toonud): „Kas tead ka, mis neist poistest
saab, kes koolis ei viitsi õppida?“

P o i s s: „Muidugi, need võtavad rikka
naise!“

*

„Lubage, preili Kalju, et tohin Teile väikese
kingituse anda.“

„Vabandage, aga mina ei võta härradelt kin-
gitusi vastu.“

„See on ju ainult minu uuem luuletustekogu.“

„Siis küll. Arvasin, et on midagi väärtuslikku.“

ROMAAN Nr. 16

SISU:

Hanns von Spielberg: Kolmiktaht.

Jakob Vassermann: Inkade kuld.

Anton Schnack: Rikka elu ja surm.

Henry Felbermann: Partii malet.

Ivan Turgenjev: Kui mind enam ei ole.

Bengt Berg: Saarma surm.

Tristan Bernard: Vastutulelikkus.

J. Gurevitsh: Ajakohane äritegija.

Jo Hanns Röster: Hääd ja ohked.

Jakob Liiv: Unes.

George Barr: Unustatute saar.

Tött ja nalja.

ROMAAN'i

tellimishinnad:

Kodumaale:

12 kuud (24 nr. nr.)	Kr. 7.50
9 kuud (18 nr. nr.)	6.00
6 kuud (12 nr. nr.)	4.00
3 kuud (6 nr. nr.)	2.25
2 kuud (4 nr. nr.)	1.60
1 kuu (2 nr. nr.)	—80
Üksiknumber	—40

Välismaale:

12 kuud	Kr. 10.—
6	5.—
3	2.50

Tellimisi võtavad vastu ilma lisatasuta kõik postiasutused, rmtkpl. ja „ROMAAN'i“ müüjad.

Tallituse aadress:

TALLINN, Müürivahe tän. 16
Telefon (2) 12-53.

MAGISTER VIEKMANN'I UUDIS

Isetöötav **seebirikas LUMOL** peseb pesu pimestavalt valgeks pesupulber ilma **töötä.**

Kuldaurahadega kroonitud kohvitööstus

Tallinn, Talliskivi 44. „ESTO“ Tel. 22-69.

Soovitab perenaistele hästitutud peene ja puhtamaitselisi **vilja-** ja **oakohvisid.**

Kauba headuse eest vastutus.

Aug. KRISTALL'I keelpillide töököda

V. Pärnu mnt. 12, tel. 32-21. Kõige vanem ja suurem Eestis; valmistab viiulid, altod, cellod, kontrapassid, gitarred, mandolined, balalaikad, tsitrid, keeled ja kõik üksikud osad; parand. ruttu ja hästi.

Ruumipuudusel ilmub hindmõistatus Nr. 16 ja lahendus Nr. 13 järgmises numbris.

„ROMAAN'i“ tallitus.

A.-S. BASSEIN

Aia tän. 3. Tel. (2)16-08.

ROOMA-VENE SAUNAD
VOOLAVA VEE BASSEINIGA

TUNNIPLAAN

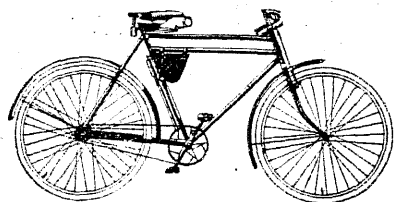
NAISTELE

Päevad	Kellaeg	Hind
Teisipäev } Kesknädal	11—1	50 S.
Neljapäev } Reede	1—10	65 „
Laupäev	10—3	55 „

MEESTELE

Päevad	Kellaeg	Hind
Teisipäev } Kesknädal	3—9	60 S.
Reede } Laupäev	3—10	80 „ 70 „

Riieteruum on daamidele kasutada kuni kella 4-ni päeval. Vannid 25 senti. Teisipäevadel ja kesknädalatel kella 11—5 maksavad kuni 8 a. vanad lapsed 30 senti, õpilased — 40 senti.

B. S. A. ja I. N. D.

INGLISE
mootor- ja jalgratas.

Nõudke hinnakirju.

Tennis reketid ja pallid
T. H. PROSSER.

Kontor ja ladu: **A. Hilgendorff.**
TALLINN, Maneeshi 2, krt. 9. — tel. 305-31.

Eriti tarvilik
tähelepanemiseks

on igale, kes oma kodu mugavaks
tahab teha, et

Ed. Donald'i
mööbliärist
Narva maantee 31

leiate igasugu väärtuslikke **mööbleid.**

Tunnen kaasa kõigile majandusli-
selt viletsat ajajärku, seetõttu müün
kõiksugu mööbleid äärmiselt oda-
vate hindadega.

Nii siis palun lahkesti mööblitar-
vitajaid sisse astuda

Narva maantee 31
Ed. Donald'i mööbliärisse
Jõe tänava nurgal.

Austusega
mööblitööstur **Ed. Donald.**

Restoraan-Hotel
„EUROPA“

TALLINN, Viru tän, 24,
kõnetraat (2)11-68.

Peale kapitaalremonti — võrratult puh-
tad ja mugavad toad ja kabinetid.

Soojad ja külmad söögid.
Soojad söögid elektripliidilt.
Lõunad igapäev kella 1—5.
Muusika k. 1 $\frac{1}{2}$ 2. p. — 1 $\frac{1}{2}$ 1. öösel.

Kõikide välismaa ja kodumaa parimate
veinivabrikute veinid ja liköörid.

**Rikkalikus valikus kõiksu-
guseid tapeete üliodavate**
hindadega

soovitab:

Rohu-, värvi- ja tapeedikauplus

K. Dutshinsky

TALLINN,

Paldiski maantee nr. 9.

Telefon 429-85.

Ostudel ja järelepärimistel nimetage „Romaan“!

„Romaan“ tellimishinnad: 12 kuud (24 nr. nr.) Kr. 7.50; 6 kuud (12 nr. nr.) Kr. 4.00;
3 kuud (6 nr. nr.) Kr. 2.25; 2 kuud (4 nr. nr.) Kr. 1.60; Üksiknr. 40 s.

KINNITAGE OMA

Varandused

ja

elu

EESTI LLOYDIS!!

OSCAR STUDE, TALLINNAS

Ekspeditsiooni äri,

asutatud 1882.

Raudtee ametline speditsoon.

Korrastus — Inkasso — Kinnitamine — Laevaagendid.

Oma puksiirid ja ladud raudtee ühendusega.

OSAKONNAD: Pärnus, Pühavaimu 8,
Tartus, Jaani 24,
Valgas, Maleva 1,
Narvas, Kiriku 22,
Viljandis, Lossi 8,
Võrus, Jüri 13-B.,
Põltsamaal, Lossi Nr. 15.

Telegr. aadress igas kohas: „STUDEOS“.

Ostudel ja Järelepärimistel nimetage „Romaan’l.“

